

OTVORENI PARLAMENT.rs

O vama se radi.

JAVNO MNJENJE O
UČEŠĆU GRAĐANA
U DEMOKRATSKIM
PROCESIMA SRBIJE
2016. GODINE

Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost, CRTA, u okviru inicijative Otvoreni parlament, uz podršku Ipsos Strategic Marketinga sproveo je istraživanje "Učešće građana u demokratskim procesima u Srbiji", četvrtu godinu za redom.

Cilj istraživanja je da utvrdi stepen spremnosti građanki i građana Srbije da učestvuju u demokratskim procesima koji podrazumevaju niz različitih oblika građanske participacije - od glasanja na izborima do pokretanja i učešća u konkretnim akcijama, i da prati promene u stepenu učešća tokom vremena.

Istraživanje predstavlja svojevrsni prikaz demokratskog stanja društva. Mera u kojoj su građanke i građani spremni da se uključe u društvene procese, da iskoriste svoja građanska prava i utiču na donosiocce odluka jeste pokazatelj "zdravlja" jednog društva.

Sprovođenje ovog istraživanja pomogla je Britanska ambasada u Beogradu. Za sadržaj izveštaja odgovoran je autor i on ne mora nužno odražavati stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Sadržaj

METODOLOGIJA	5
SAŽETAK GLAVNIH NALAZA	6
GLAVNI NALAZI	11
● ZNANJE I ZAINTERESOVANOST ZA POLITIČKE TEME	11
Ocena sopstvenog znanja	11
Znanje	13
Zainteresovanost	16
● ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE	21
● ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽOVANJA	26
Zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade	26
Poverenje u efikasnost građanskog angažovanja i spremnost na učešće	31

METODOLOGIJA

Učešće građana u demokratskim procesima ispitivano je preko tri grupe indikatora:

- Znanje i zainteresovanost za politiku, politički sistem i rad demokratskih institucija u Srbiji
- Angažovanost i učešće u demokratskim procesima
- Zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade i poverenje u efikasnost građanskog angažmana.

Metod prikupljanja podataka: Licem u lice u domaćinstvu ispitanika primenom strukturisanog upitnika.

Vreme istraživanja:

- 15. do 25. februar 2013.
- 21. do 25. avgust 2014.
- 18. do 23. jul 2015.
- 22. do 28. septembar 2016.

Veličina uzorka:

- 2013. n=1060
- 2014. n=1040
- 2015. n=1014
- 2016. n=1060

Univerzum: građani Srbije, 18+ godina

Tip uzorka: Troetajni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak

Stratumi: Regioni (Beograd, Vojvodina, Zapadna Srbija, Istočna Srbija, Centralna Srbija, Južna Srbija)

Etape (tip uzorka i metod selekcije):

- Jedinica prve etape: Teritorija biračkih mesta (PPS, kumulativno - Lachirie)
- Jedinica druge etape: Domaćinstva (SRSWoR – sistematski uzorak sa slučajnim izborom početne tačke i jednakim korakom izbora)
- Jedinica treće etape: Ispitanici u okviru domaćinstva

Poststratifikacija: Po polu, godinama i regionu

Uzoračka greška: $\pm 3.31\%$ (marginalna greška)

NAPOMENA: Između prva dva talasa istraživanja, u martu 2014. i između trećeg i četvrtog talasa istraživanja, u aprilu 2016. godine, održani su vanredni republički parlamentarni izbori. Okolnost da su drugi i četvrti talas istraživanja održani u izbornoj godini (četiri, odnosno pet meseci posle izbora), svakako je imala uticaj na ocene i stavove građana izražene u tim talasima istraživanja.

SAŽETAK GLAVNIH NALAZA

Rezultati istraživanja sprovedenog 2016. godine pokazuju da se nastavlja trend naznaka pozitivnih promena u pogledu generalne spremnosti građana na učešće u demokratskim procesima. Iako u ukupnoj slici procenta građana koji (prema definisanim kriterijumima) učestvuju u demokratskim procesima nema upadljivih pomaka (još oko trećine građana učestvuje u političkom životu Srbije, ili bar veruje u efikasnost građanskog učešća), uočljivi su trendovi pojedinih indikatora koji ukazuju na osnaživanje svesti o ulozi građana u demokratizaciji društva. Uočljivo je porastao procenat građana koji su bar načelno izrazili želju da utiču na odluke na lokalnom i nacionalnom nivou, a znatno se smanjio procenat onih koji kao najbolji put izlaska iz krize podržavaju politiku prepuštanja odluka jednom jakom lideru, odnosno politiku „čvrste ruke“.

U odnosu na prethodnu godinu, donekle je porastao procenat građana koji sebe ocenjuju kao bar osrednje obaveštenim o temama vezanim za politiku i politički sistem i nosioce vlasti, tako da je u poslednje tri godine uočljiv trend blagog porasta u ocenama sopstvene informisanosti. Posle pada ocena sopstvene obaveštenosti 2014. u odnosu na 2013. godinu, procenat onih koji sebe doživljavaju bar osrednje obaveštenim sistematski raste, tako da su ove godine procenti onih koji sebe ocenjuju bar osrednje obaveštenim iznad onih zabeleženih 2013. po gotovo svim temama. Kao i prethodnih godina, građani ocenjuju da najmanje znaju o Vladi AP Vojvodine (18% sebe ocenjuje bar osrednje informisanim), a najviše o politici u Srbiji, (47% sebe ocenjuje bar osrednje informisanim) i lokalnoj samoupravi u njihovom mestu (43% sebe ocenjuje bar osrednje informisanim).

U odnosu na prethodnu godinu donekle je porasla i stvarna obaveštenost (merena sa dva „kviza“ znanja), tako da je u poslednje tri godine sada uočljiv blagi trend porasta.

Sa druge strane, iskazana zainteresovanost za političke teme ostala je na nivou prethodne godine, sa blagim trendom porasta u poslednje dve godine u odnosu na 2013. i 2014. Građani su izrazili najveću zainteresovanost za lokalne izbore (37%) i lokalnu samoupravu (33%), a najmanje za rad Skupštine i Vlade Vojvodine (14%) i ulogu i rad nezavisnih institucija (17%).

Nešto više od trećine građana (37%) znalo je šta su nezavisne institucije i taj broj se nije promenio u odnosu na prethodnu godinu .

U pogledu neposrednog učešća građana, uočljivo je porastao procenat građana koji su izrazili želju da utiču na odluke vlasti na lokalnom i nacionalnom nivou. Posmatrajući poslednje tri godine sada je upadljiv trend porasta broja građana koji izražavaju želju da utiču na odluke vlasti na lokalnom nivou (od 2014. 25%, 2015. 28% do 34% ove godine), a prvi put se uočava i porast građana koji izražavaju želju da utiču na odluke vlasti na nacionalnom nivou (posle konstantnih 22% od 2013. do 2015. godine, ove godine 28% građana izražava tu želju). **Istovremeno je znatno opao procenat građana koji smatraju da nas u ovom trenutku samo jedan jak lider koga bi svi slušali može izvući iz krize** (sa 57% na 48%).

Nastavljen je i blagi trend porasta učešća građana u bar nekoj akciji koja je u vezi sa promenom stvari u državi, ali taj porast uglavnom potiče od povećanog broja građana koji su rekli da su diskutovali o politici sa drugim ljudima (sa 34% na 40%). **Sa druge strane, entuzijazam građana da se stvari mogu menjati građanskim učešćem kao i spremnost građana da učestvuju u konkretnim akcijama ostali su na nivou od prošle godine.**

Prema definisanim kriterijumima učešća građana u demokratskim procesima, rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da oko trećine građana učestvuje u političkom životu Srbije, ili bar veruje u efikasnost građanskog učešća:

- 28% građana je zainteresovano za politiku (2013. 25%, 2014. 23%, 2015. 28%)
- 26% građana je zainteresovano bar za 4 od 8 specifičnih tema vezanih za politiku, politički sistem i nosioce vlasti u Srbiji (2013. 24%, 2014. 22%, 2015. 27%), odnosno 28% kada se uzmu u obzir i deveta i deseta tema - rad nezavisnih institucija (pitanje uključeno 2015. godine) i programi političkih partija (pitanje uključeno 2016. godine)
- 36% građana dalo je tačne odgovore na bar 4 od 8 pitanja na kvizu znanja (2013. 27%, 2014. 33%, 2015. 31%)
- 29% građana je učestvovalo bar u jednoj političkoj akciji vezanoj za rešavanje problema i donošenje odluka u poslednje 2-3 godine (2013. 26%, 2014. 21%, 2015. 29%), odnosno 30% kada se uzme u obzir i obraćanje nezavisnim institucijama (pitanje uključeno 2015. godine) ¹
- 23% građana veruje da se većinom od 9 navedenih akcija (5 i više) može uticati na promene stvari za koje građani smatraju da ih treba menjati u državi (2013. 22%, 2014. 30%, 2015. 23%), odnosno 25% ako se uključi i deseta akcija (obraćanje nezavisnim institucijama) uvedena 2015. godine (2015. 26%)
- 28% građana izrazilo je spremnost da se uključi u 4 od 6 navedenih akcija (2013. 23%, 2014. 30%, 2015. 29%), odnosno 36% je izrazilo spremnost da se uključi u 4 od 8 akcija, kada se uključe još 2 akcije vezane za nezavisne institucije, uključeno 2015. godine (2015. 36%).

ZNANJE I ZAINTERESOVANOST

Uprkos pozitivnom trendu u doživljaju sopstvene informisanosti, većina građana i dalje ocenjuje da o temama vezanim za politiku, politički sistem i rad nosioca vlasti u Srbiji, ne zna ništa ili zna malo:

- 53% građana smatra da ne zna ništa ili zna malo o politici Srbije
- 57% ocenjuje da ne zna ništa ili zna malo o lokalnoj samoupravi u njihovom mestu
- Između 60% i 70% smatra da ne zna ništa ili zna malo o Vladi, Skupštini Srbije, sistemu uređenja vlasti i ulozi poslanika
- Preko 70% ocenjuje da ne zna ništa, ili zna malo o programima političkih partija i ulozi i radu nezavisnih institucija
- Preko 80% ne zna ništa ili zna malo o Vladi AP Vojvodine (70% stanovnika Vojvodine).

Stvarna obaveštenost koju su građani pokazali na dva „kviza znanja“ je u blagom porastu:

- Na prvom kvizu znanja koji se sastojao od 8 pitanja nešto više od trećine, 36%, je znalo odgovor na 4 i više pitanja (2013. 27%, 2014. 33%, 2015. 31%)
- Na drugom kvizu, u kome su se građani opredeljivali da li je naveda tvrdnja tačna ili pogrešna, trećina, 33%, je dala tačne odgovore na 3 i više od 5 tvrdnji (2013. i 2014. 34%, 2015. 31%).

Kao i prethodnih godina, građani su pokazali najmanje znanje o izbornom sistemu Srbije:

- 19% da se u Srbiji koristi proporcionalni izborni sistem (2013. 17%, 2014. 16%, 2015. 18%), a 7% da u Srbiji postoji samo jedna izborna jedinica (2013. 5%, 2014. 6%, 2015. 7%)
- 16% je znalo da mandatima poslanika ne raspolažu političke stranke na čijoj listi su bili poslanici (2013. 23%, 2014. 16%, 2015. 17%).

Građani su relativno malo zainteresovani za teme vezane za politiku i rad demokratskih institucija. Zainteresovanost je ostala na nivou prethodne godine, odnosno u blagom porastu u odnosu na 2013. i 2014. godinu:

- Oko polovine građana, 51% nije zainteresovano ni za jednu od osam navedenih tema vezanih za politiku, politički sistem i nosioce vlasti u Srbiji (2013. 57%, 2014. 59%, 2015. 52%) a približno isto toliko i kada se uzmu u obzir još dve uključene teme – zainteresovanost za rad nezavisnih institucija i programe političkih partija

¹ Upadljivo je, međutim, da raste broj građana koji diskutuju o politici – posle naglog pada zainteresovanosti za diskusovanje o politici sa drugim ljudima 2014. godine, 2015. taj broj građana ponovo počinje da raste, a ove godine se vratio na nivo iz 2013. godine (2013. 39%, 2014. 28%, 2015. 34%, 2016. 40%).

- 26% je zainteresovano za 4 i više od 8 navedenih tema (2013. 24%, 2014. 22%, 2015. 27%),
- 28% je zainteresovano za politiku (2013. 25%, 2014. 23%, 2015. 28%).

Kao i prethodnih godina, **građane najmanje interesuju teme vezane za rad i organizaciju Skupštine Srbije** - zainteresovanih je samo 20% (2013. i 2014. 19%, 2015. 20%), a posebno su nezainteresovani za **rad Skupštine i Vlade Vojvodine** - zainteresovanih je samo 14% (2013. 11%, 2014. 13%, 2015. 14%). Među temama koje građane najmanje interesuju je i **rad nezavisnih institucija** za čiju ulogu i rad je, kao i prethodne godine, **zainteresovano samo 17% građana**. Ove godine, građani su ocenjivali i svoju **zainteresovanost za programe političkih partija** i samo **18%** je izjavilo da su zainteresovani za tu temu.

Građani su **najviše zainteresovani za izbore za skupštinu opštine u kojoj žive**, 37% (2013. 32%, 2014. 26%, 2015. 35%) i **rad i organizaciju svojih lokalnih samouprava**, 33% (2013. 29%, 2014. 29%, 2015. 32%).

ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE U AKCIJAMA VEZANIM ZA REŠAVANJE PROBLEMA I DONOŠENJE ODLUKA

Kao i prethodne godine, nešto manje od trećine građana je aktivno angažovano u političkom životu Srbije, ako se kao angažman definiše učešće u bar jednoj aktivnosti vezanoj za donošenje odluka i rešavanje problema. Sa druge strane, broj građana koji diskutuju o politici sa drugim ljudima nastavlja da raste u odnosu na 2014. i 2015. godinu.

Kao i prethodnih godina, najveći procenat građana učestvuje u političkom životu na izborima: da su izbori za Skupštinu Srbije bili u vreme istraživanja 70% građana bi bar verovatno glasalo na tim izborima. Međutim, samo 35% kao motiv za glasanje navodi želju da svojim glasom utiče na politiku koja se sprovodi, dok većina navodi da glasa da bi ispunila svoju građansku dužnost.

Učešće građana u aktivnostima vezanim za donošenje odluka i rešavanje problema, u proseku je na nivou prethodne godine, sa blagim trendom porasta u odnosu na 2014.

- 9% građana učestvovalo je u poslednjih godinu dana u nekoj inicijativi vezanoj za rešavanje konkretnog problema u njihovoj lokalnoj zajednici (2013. 9%, 2014. 7%; 2015. 12%)
- 40% građana diskutovalo je o politici sa drugim ljudima (2013. 39%, 2014. 28%, 2015. 34%)
- 29% učestvovao je u poslednje 2-3 godine bar u jednoj od akcija vezanih za rešavanje problema i donošenja odluka na opštinskom ili nacionalnom nivou (2013. 26% 2014. 21%, 2015. 29%).

Kao i prethodnih godina, akcija u kojoj su građani najčešće učestvovali je potpisivanje peticije, 16% (2013. 16%, 2014. 10%, 2015. 15%). U većini ostalih akcija, slično kao i prethodnih godina, učestvovalo je između 1% i 7% građana, sa izuzetkom učešća preko interneta / društvenih mreža (iznošenje mišljenja, potpisivanje peticija, učešće u diskusiji...) koje blago, ali sistematski raste od 2013. godine (2013. učešće preko interneta navodi 3%, a 2015. 9% građana).

U odnosu na prethodne godine uočljivo je skočio procenat građana koji su izrazili želju da utiču na odluke vlasti na lokalnom nivou i nacionalnom nivou:

- 34% građana izrazilo je želju da utiče na odluke vlasti u opštini u kojoj živi (2013. 31% 2014. 25%; 2015. 28%)
- 28% građana reklo je da želi da utiče na odluke vlasti na nacionalnom nivou (2013, 2014 i 2015. 22%).

ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽMANA

Posle formiranja Skupštine Srbije u novom sazivu (u junu 2016), veći procenat građana izrazio je nezadovoljstvo (39%) nego zadovoljstvo (22%) njihovim početnim radom, ali je u odnosu na rad Narodne skupštine u prethodnom sazivu, procenat nezadovoljnih opao (sa 48% na 39%), a zadovoljnih malo porastao (sa 18% na 22%).

Opšte poverenje građana u političare i poverenje da poslanici u Narodnoj skupštini zastupaju interese građana ostalo je nisko, ali je u odnosu na prethodnu godinu poverenje (očekivanje) od poslanika u novom sazivu Skupštine donekle poraslo:

- 18% veruje da poslanici u Skupštini Srbije zastupaju interese običnih građana (2013. 11%, 2014. 14%, 2015. 14%)
- 59% smatra da poslanici u Skupštini više brinu o interesima svojih političkih stranaka nego o interesima građana (2013. 69%, 2014. 64%, 2015. 71%)

Mali procenat građana ima poverenja u dostupnost poslanika Skupštine Srbije i dostupnost odbornika njihovih lokalnih samouprava, ali nešto malo više nego prethodnih godina:

- 18% građana veruje da bi ih saslušao poslanik / poslanica Skupštine Srbije ako bi im se obratili sa problemom koji je u nadležnosti Narodne skupštine (2013, 2014, 2015. 16%)
- 25% građana veruje da bi ih saslušao odbornik skupštine njihove opštine, ali nešto malo više nego prethodne dve godine (2013. 26%, 2014. 19%, 2015. 21%).

Sa druge strane, kao i prethodne godine, većina građana, 68%, smatra da političari građanima ne govore istinu (2013. 62%, 2014. 62%, 2015. 68%); neodlučnih je 23% (2013. 31% 2014. 29%, 2015. 68%), a samo 8% veruje da bar uglavnom govore istinu (2013. 8% 2014. 10%, 2015. 8%).

Generalno gledano, kao i prethodne dve godine, mali procenat građana načelno veruje da obični ljudi svojim angažmanom mogu da utiču na odluke vlasti i menjaju stvari kojima nisu zadovoljni:

- 17% se načelno slaže sa stavom da obični ljudi svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni u svojoj lokalnoj zajednici (2013. 17%, 2014. 16%, 2015. 17%)
- 11% se slaže sa stavom da obični ljudi svojim angažovanjem mogu da menjaju stvari kojima nisu zadovoljni na nacionalnom nivou (2013. 10%, 2014. 12%, 2015. 10%).

Kao i prethodnih godina, poverenje građana da pojedinim konkretnim akcijama mogu da dovedu do promena je nešto veće od načelnog uverenja da obični ljudi mogu da menjaju stvari u državi, ali se procenat građana koji u to veruju nije promenio u odnosu na prethodnu godinu:

- 23% građana veruje da se većinom od 9 navedenih akcija (5 i više) može uticati na promene stvari za koje građani smatraju da ih treba menjati u državi (2013. 22%, 2014. 30%, 2015. 23%), odnosno 25% ako se uključi i deseta akcija (obraćanje nezavisnim institucijama) uvedena 2015. godine (2015. 26%).

Kao i prethodnih godina, najveći procenat građana veruje da se stvari mogu menjati glasanjem na izborima i skretanjem pažnje medija na probleme građana:

- 41% veruje da se stvari mogu menjati glasanjem na lokalnim izborima (2013. 42% 2014. 45%, 2015. 39%)
- 40% veruje da se stvari mogu menjati glasanjem na republičkim izborima (2013. 41%, 2014. 44%, 2015. 37%)
- 39% građana veruje da se stvari mogu menjati skretanjem pažnje medija na probleme građana (2013. 41%, 2014. 46%, 2015. 40%)
- 29% misli da se stvari mogu menjati članstvom u političkoj partiji (2013. 27%, 2014. 32%, 2015. 32%)
- 27% misli da se stvari mogu menjati učešćem u organizovanim pritiscima građana na parlament, kao što su javne rasprave i potpisivanje peticija (2013. 23%, 2014. 30%, 2015. 26%)
- 20% veruje da se stvari mogu menjati povezivanjem sa nevladinim organizacijama (2013. 19%, 2014. 30%, 2015. 22%)
- 20% veruje da se stvari mogu menjati organizovanim akcijama preko interneta i društvenih mreža (2013. 13%, 2014. 27%, 2015. 18%)
- 19% veruje da se stvari mogu menjati kontaktiranjem poslanika u Skupštini (2013. 14%, 2014. 21%, 2015. 19%)
- Samo 17% građana veruje da se stvari mogu menjati obraćanjem nezavisnim institucijama (2015. 16%).

Spremnost građana da se uključe u akcije usmerene na promene stvari u državi i odluke vlasti je uglavnom ostala na nivou prethodne godine, nešto većem nego 2013. godine:

- 28% građana izrazilo je spremnost da se uključi u 4 od 6 navedenih akcija (2013. 23%, 2014. 30%, 2015. 29%), odnosno 36% je izrazilo spremnost da se uključi u 4 od 8 akcija, kada se uključe još 2 akcije vezane za nezavisne institucije, uključeno 2015. godine (2015. 36%).

Spremnost građana za učešće u pojedinim građanskim akcijama se povećala 2014. u odnosu na 2013. godinu (kao i u slučaju poverenja u efikasnost takvog angažmana), ali se ovaj trend nije nastavio 2015. i 2016. godine. Iskazana spremnost za učešće u pojedinim akcijama 2016. godine uglavnom je ostala na nivou iz 2015. godine.

- 56% građana izrazilo je spremnost da potpiše peticiju za neku stvar koju podržavaju (2013. 51%, 2014. 57%, 2015. 57%)
- 37% da se uključi u prikupljanje potpisa za peticiju (2013. 35%, 2014. 40%, 2015. 41%)
- 38% je izrazilo spremnost da potpiše peticiju „online“ (2013. 27%, 2014. 38%, 2015. 36%)
- 33% je izrazilo spremnost da učestvuje u javnom protestu (2013. 29%, 2014. 34%, 2015. 31%)
- 33% je izrazilo spremnost da se obrati svom odborniku/ci ili polaniku/ci sa zahtevom za rešenje problema u lokalnoj zajednici ili državi (2013. 23%, 2014. 31%, 2015. 32%)
- 21% je izrazilo spremnost da se obrati nekoj organizaciji civilnog društva i raspita se o aktivnostima u kojima bi moglo da učestvuje (2013. 18%, 2014. 26%, 2015. 20%)
- Kao i prethodne godine, 22% građana je izrazilo spremnost da se obrati nekoj nezavisnoj instituciji , a znatno više, 34%, da se pridruži ili podrži neku akciju za rešavanje problema koji smatraju važnim koju bi pokrenula neka nezavisna institucija (2015. 36%).

Najzad, iako se procenat građana koji veruju da obični ljudi mogu da utiču na demokratske procese nije bitnije promenio, znatno je opao procenat onih koji smatraju da odluke treba prepustiti jednom jakom lideru koga bi svi slušali (sa 57% na 48%).

GLAVNI NALAZI

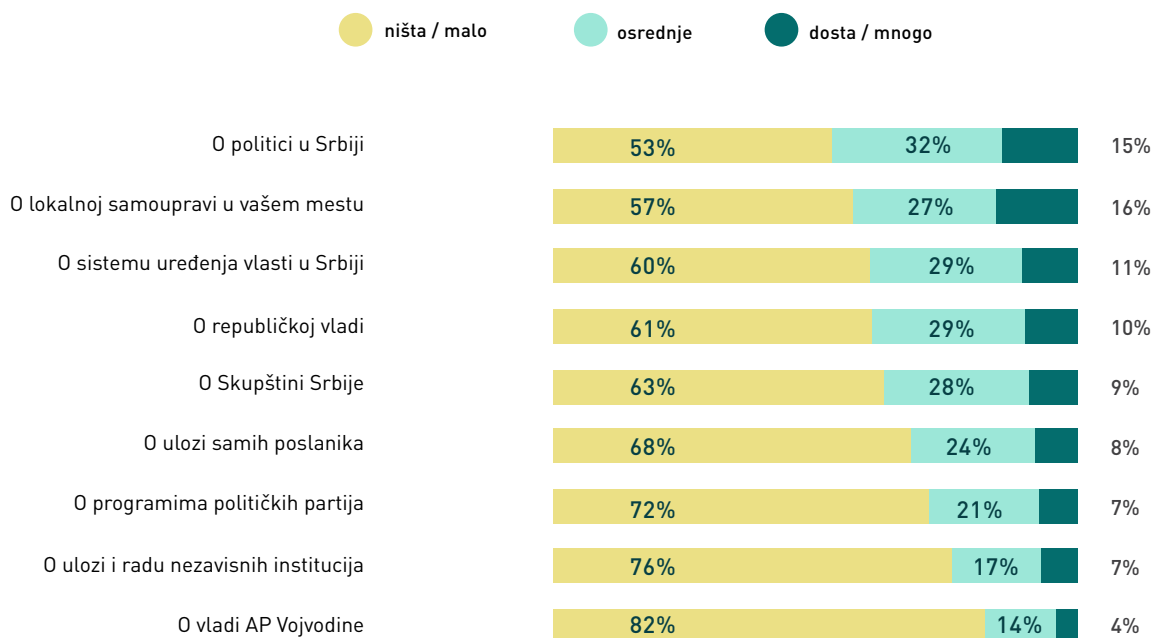
ZNANJE I ZAJNTERESOVANOST ZA POLITIČKE TEME

OCENA SOPSTVENOG ZNANJA

Većina građana, kao i prethodnih godina, ocenjuje da o temama vezanim za politiku, politički sistem, nosioce vlasti u Srbiji, kao i radu nezavisnih institucija, ne zna ništa ili zna malo. Ipak, procenat onih koji sebe ocenjuju bar osrednje obaveštenim donekle raste već drugu godinu za redom.

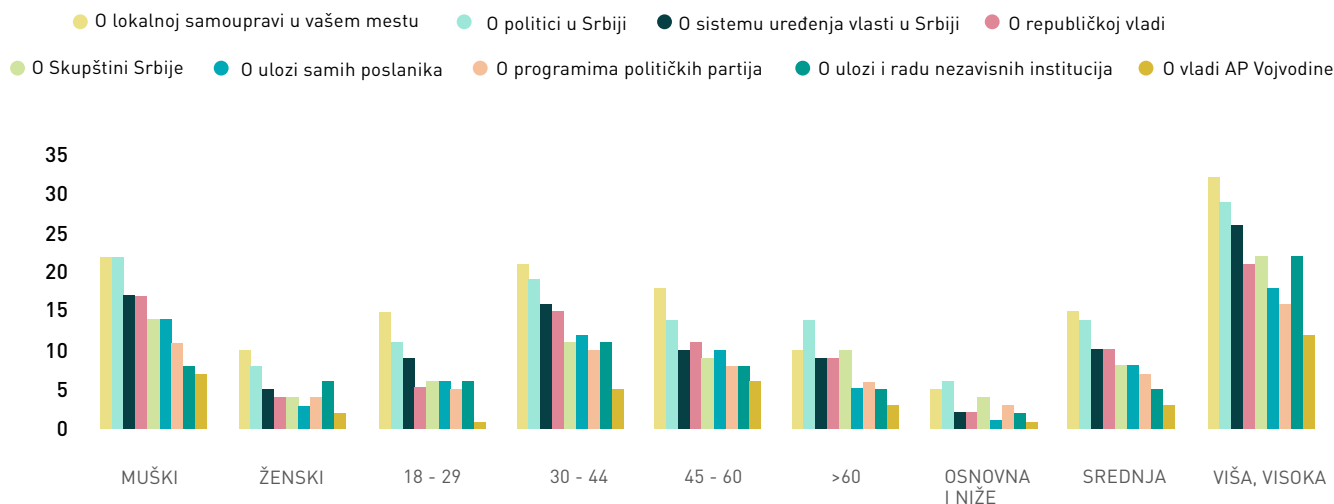
Većina građana, 53%, ocenjuje da ne zna ništa ili zna malo o politici Srbije, 57% ocenjuje da ne zna ništa ili zna malo o lokalnoj samoupravi u njihovom mestu. Između 60% i 70% smatra da ne zna ništa ili zna malo o Vladi Republike Srbije, Narodnoj skupštini, sistemu uređenja vlasti i ulozi poslanika. Preko 70% ocenjuje da ne zna ništa, ili zna malo o programima političkih partija i ulozi i radu nezavisnih institucija. Preko 80% da ne zna ništa ili zna malo o Vladi AP Vojvodine (70% stanovnika Vojvodine). (Slika 1)

SLIKA 1: Uopšteno gledano, šta biste rekli, koliko vi zapravo znate...

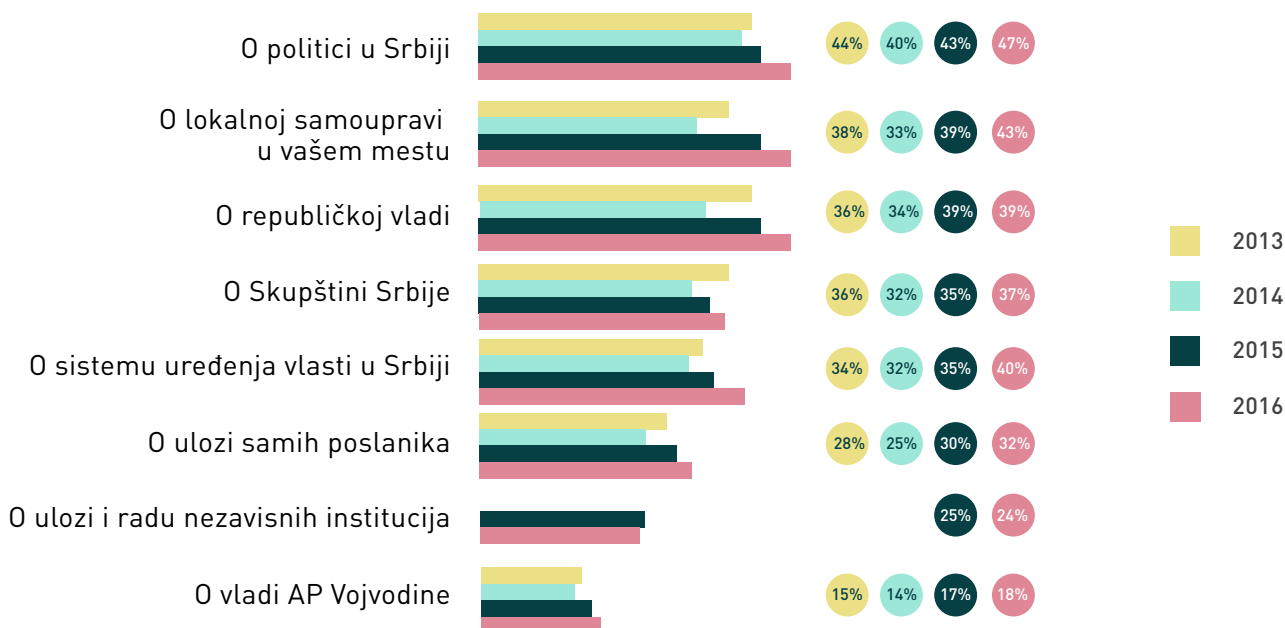
Kao i prethodnih godina, žene, građani od 18 do 29 godina, i građani niskog obrazovanja su, po sopstvenim procenama, najmanje informisani. (Slika 2)

SLIKA 2: Uopšteno gledano, šta biste rekli, koliko vi zapravo znate...
procenat odgovora "ZNAM DOSTA + MNOGO"

U odnosu na prethodnu godinu nešto veći procenat građana se oseća bar osrednje informisanim o svim navedenim temama. Posle pada procenta građana koji se osećaju bar osrednje obaveštenim 2014. u odnosu na 2013. godinu i povratka 2015. na nivo iz 2013., ove godine je procenat građana koji sebe ocenjuje bar osrednje obaveštenim na većini tema iznad nivoa iz 2013. godine. (Slika 3)

SLIKA 3: Uopšteno gledano, šta biste rekli, koliko vi zapravo znate...
procenat odgovora "ZNAM OSREDNJE + DOSTA + MNOGO"

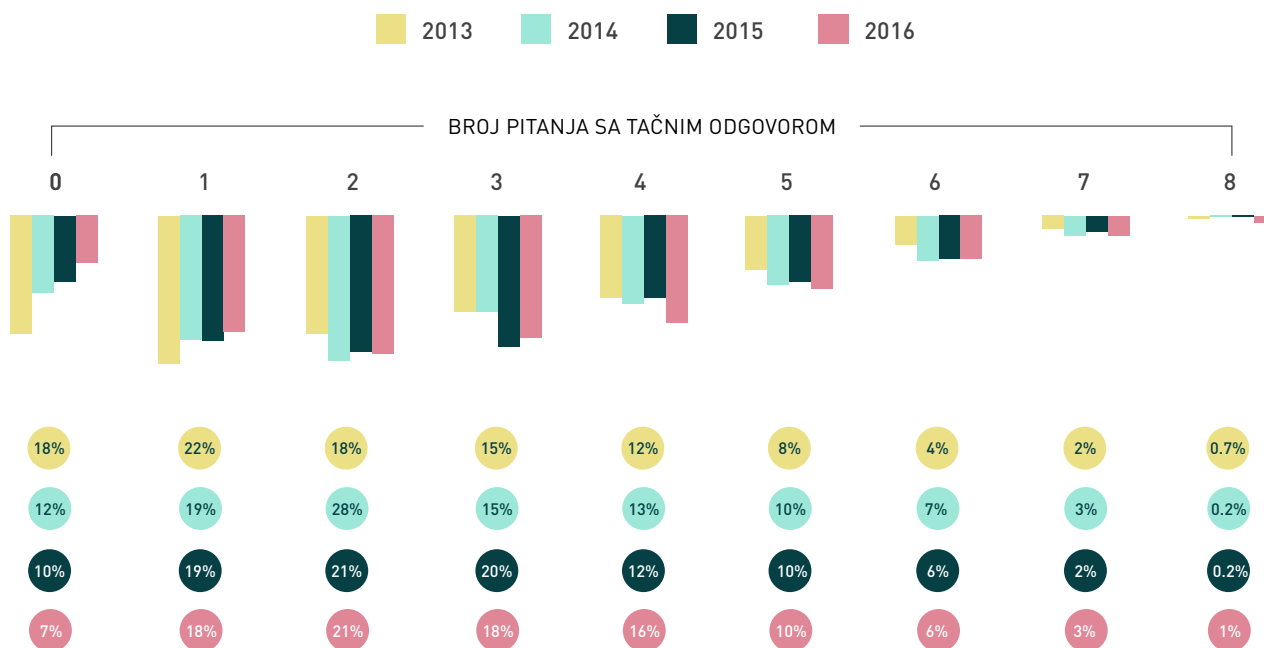
ZNANJE

U skladu sa nešto boljim ocenama sopstvene obaveštenosti donekle je porasla i stvarna obaveštenost (merena preko dva „kviza“ znanja) i sada je uočljiv trend porasta obaveštenosti od 2013.

Na prvom kvizu znanja, koji se sastojao od 8 pitanja, porastao je procenat građana koji su tačno odgovorili na bar 4 pitanja, a smanjuje se procenat onih koji nisu znali odgovor ni na jedno pitanje.

Nešto manje od polovine građana, 46%, znalo je odgovor na najviše 2 pitanja (2013. godine 58%, 2014. 53%, 2015. 50%); 36% građana znalo je odgovor na 4 i više pitanja (2013. 27%, 2014. 33%, 2015. 31%), a 20% na 5 i više pitanja (2013. 15%, 2014. 33%, 2015. 31%). (Slika 4)

SLIKA 4: (kviz 1) procenat građana koji su dali tačan odgovor

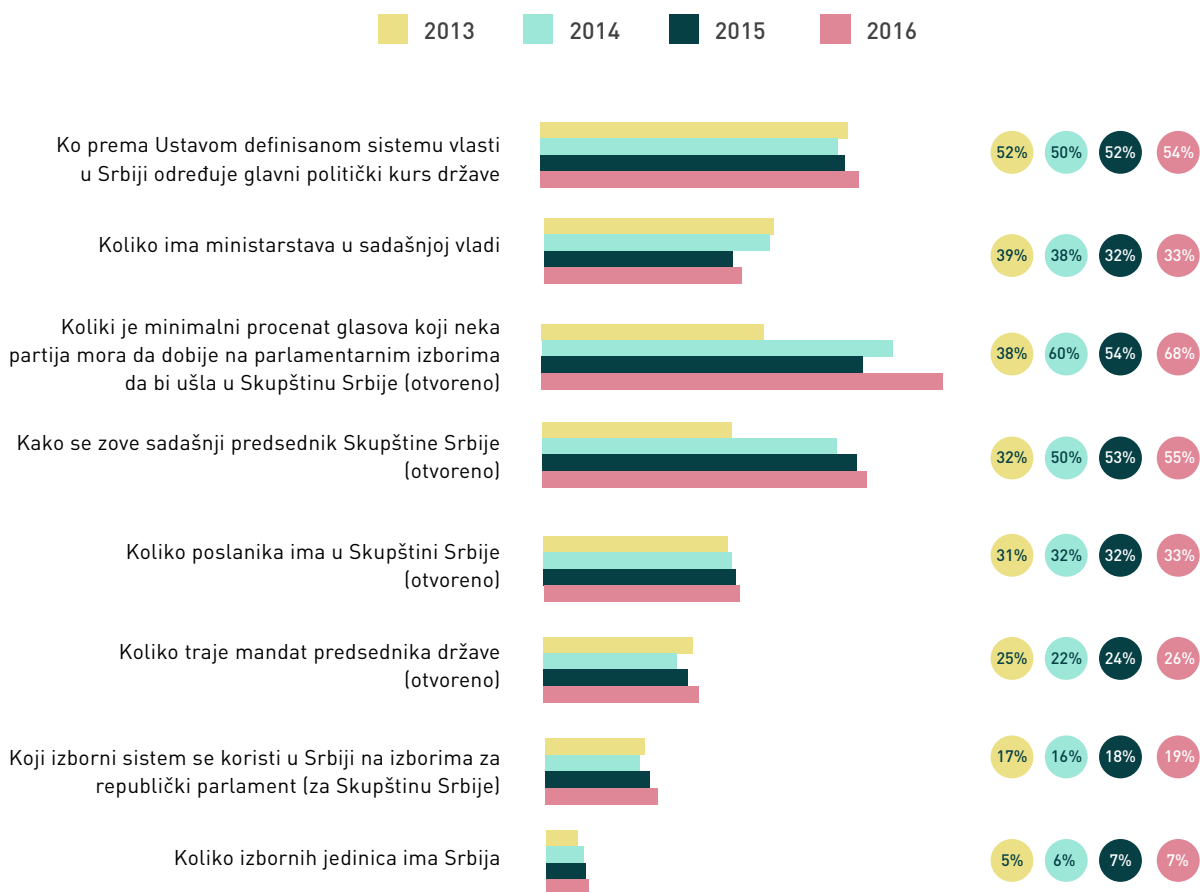
Kao i ranijih godina, građani su u najvećem procentu (više od polovine) dali tačne odgovore na tri pitanja: Koliki je minimalni procenat glasova koji stranka treba da osvoji na parlamentarni izborima da bi ušla u Skupštinu Srbije; Ko prema Ustavu određuje glavni politički kurs države; Kako se zove predsednik/predsednica Skupštine Srbije. (Slika 5)

Procenat građana koji su upoznati sa minimalnim procentom glasova koje stranke treba da osvoje da bi ušle u Skupštinu očigledno raste u vreme izbora, pa je znatno veći u izbornim godinama, 2014. i 2016. godine, nego 2013 i 2015. Upadljivo je i da je procenat građana koji znaju ime predsednice Skupštine Srbije porastao za samo 5% od kako je Maja Gojković postala predsednica 2014. godine.

Najmanje znanje, kao i prethodne godine, građani su pokazali na pitanjima o izbornom sistemu Srbije: samo 19% znalo je da se na izborima za Narodnu skupštinu Republike Srbije koristi proporcionalni sistem, a samo 7% da u Srbiji postoji samo jedna izborna jedinica (Slika 5). Očigledno je da građani niti su informisani niti razumeju povezanost izbornog sistema sa poštovanjem volje birača i njegov značaj za celokupno funkcionisanje političkog sistema.

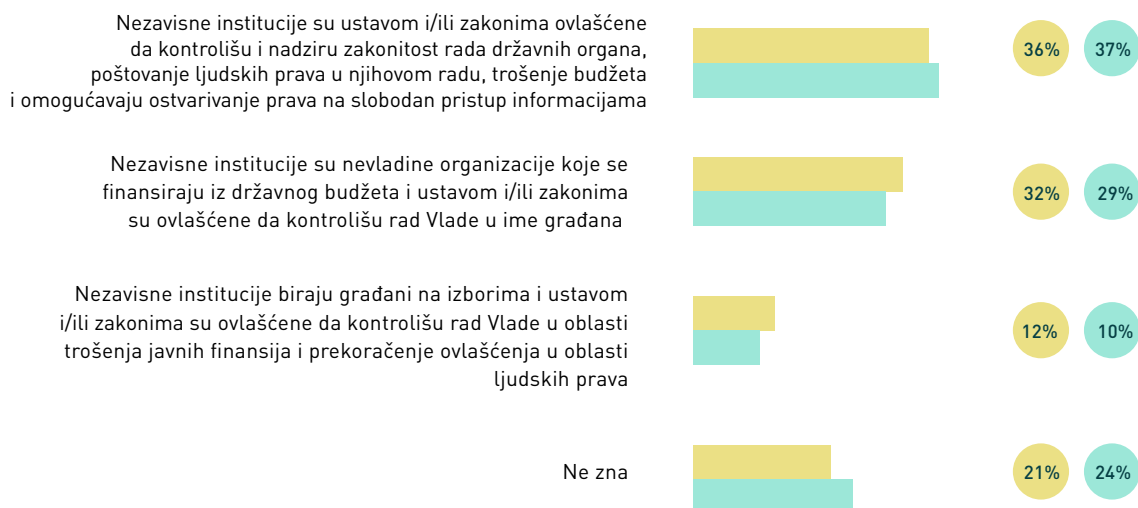
Kao i prethodne godine, oko trećine građana, 33%, znalo je koliko ima poslanika u Narodnoj skupštini, i isto toliko, koliko ima ministarstava u sadašnjoj Vladi Republike Srbije. (Slika 5). Samo 26% građana znalo je da mandat predsednika Srbije traje pet godina. (Slika 5)

SLIKA 5: (kviz 1) procenat građana koji su dali tačan odgovor

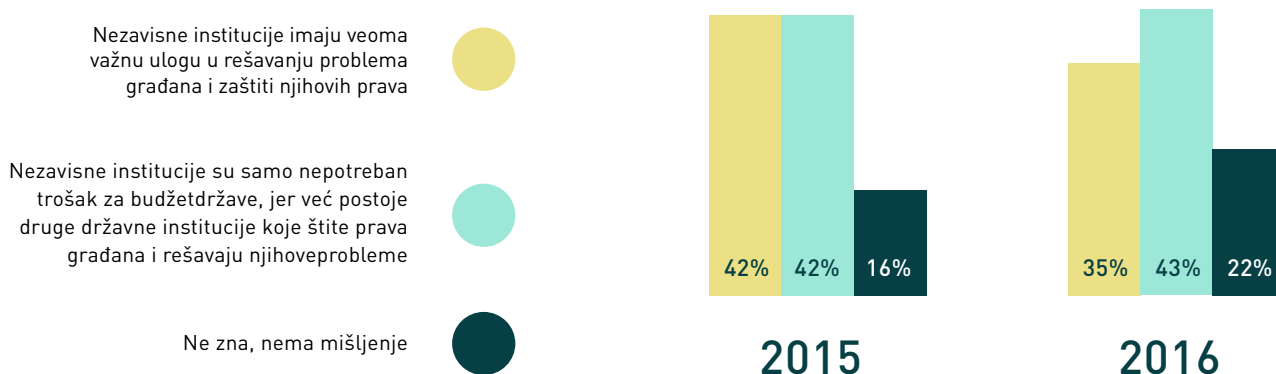
Tek nešto više od trećine građana znalo je šta su nezavisne institucije. U odnosu na prethodnu godinu donekle se smanjio procenat građana koji daju pogrešne odgovore, a povećao procenat odgovora „ne znam“. (Slika 9a)

SLIKA 9a: Koliko vi znate, šta su zapravo nezavisne institucije?

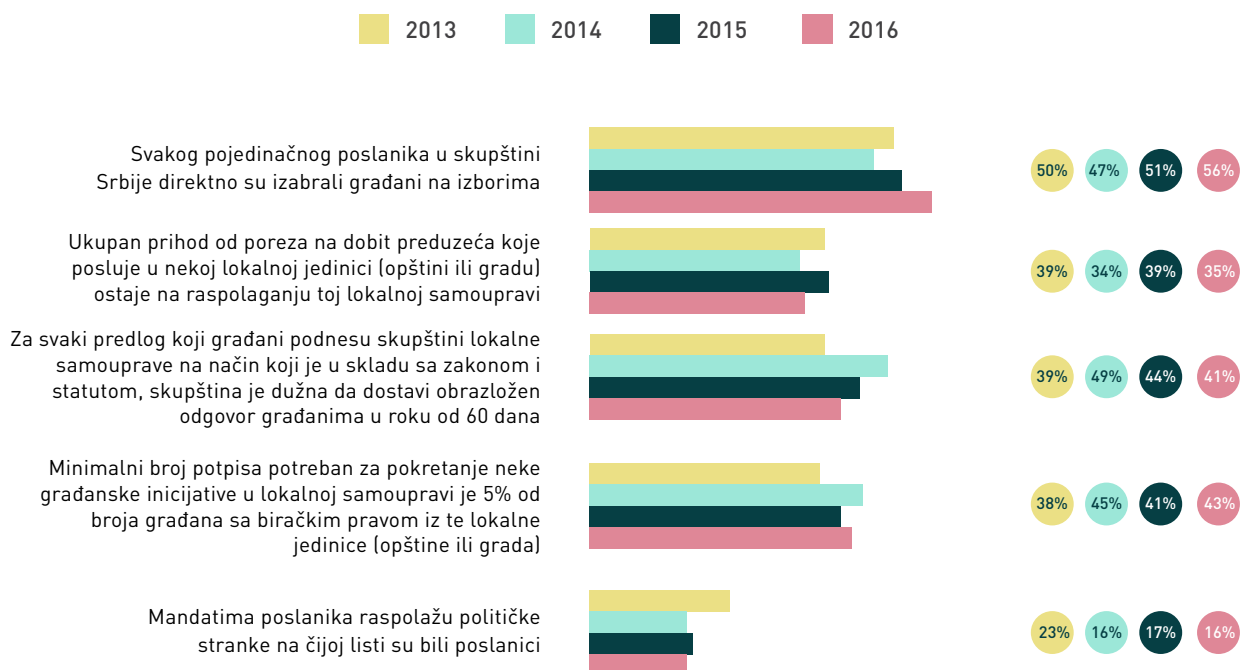
Sa druge strane, međutim, smanjio se procenat građana koji imaju pozitivan stav prema nezavisnim institucijama i sada je taj procenat tek nešto veći od trećine (35%). Zanimljivo je da se i u ovom slučaju nije povećao procenat građana sa negativnim stavom, već procenat onih bez stava. (Slika 9b)

SLIKA 9b: Šta vi lično mislite o nezavisnim institucijama, koje od sledećih mišljenja je bliže vašem?

U drugom „kvizu“ znanja, u kome su se građani opredeljivali da li je navedena tvrdnja tačna ili pogrešna, građani su, kao i prethodnih godina, pokazali nešto bolje znanje. Trećina građana, 33%, odabralo je tačne odgovore na 3 i više od 5 pitanja, približno kao i prethodnih godina (2013. i 2014. 34%, 2015. 32%). Iako se, u proseku, uspeh na ovom kvizu nije mnogo promenio, uočljiv je trend porasta procenta građana koji su svesni da građani na izborima ne biraju direktno svakog pojedinačnog poslanika. (Slika 10)

SLIKA 10: [kviz 2] Da li su sledeće tvrdnje tačne ili pogrešne?
PROCENAT GRAĐANA KOJI SU DALI TAČAN ODGOVOR

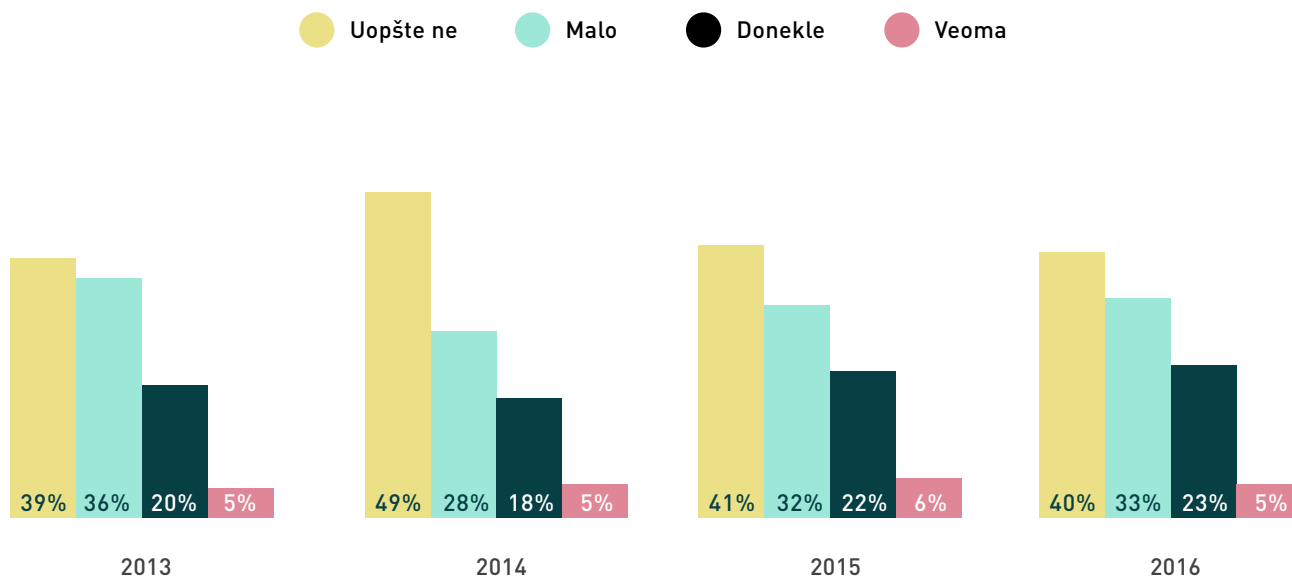

ZAINTERESOVANOST

Građani su, kao i prethodnih godina, izrazili malo zainteresovanosti za teme vezane za politiku i rad demokratskih institucija Srbije.

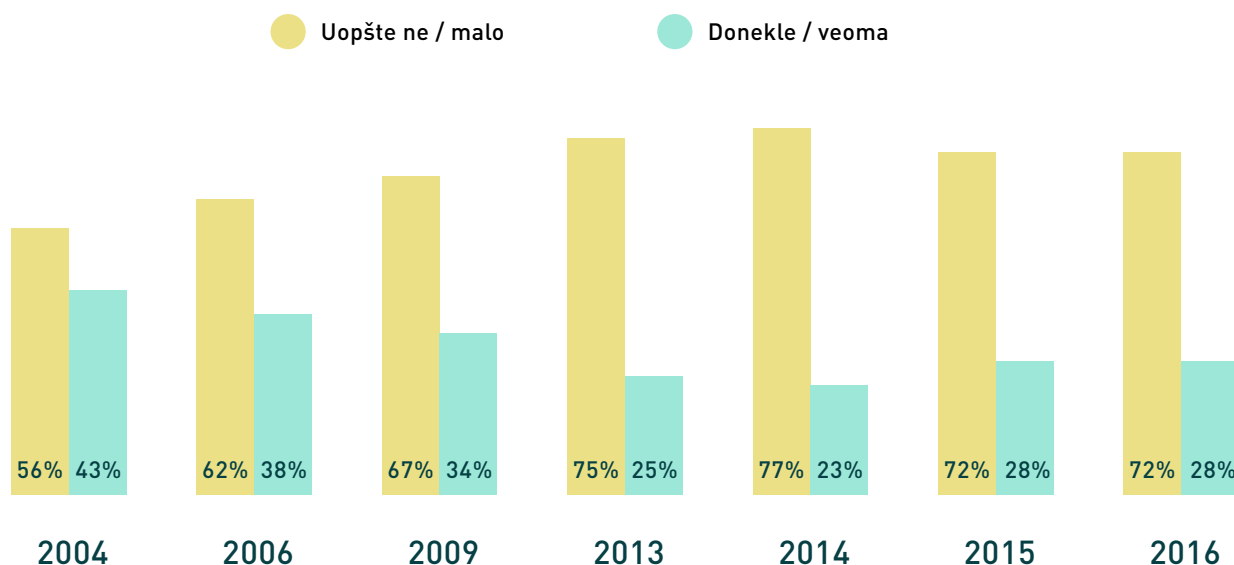
Zainteresovanost za politiku je ostala na prošlogodišnjem nivou, nešto većem u odnosu na prethodne dve godine: 28% građana reklo je da ih politika bar donekle, ako ne veoma, interesuje (2013. 25%, 2014. 23%, 2015. 28%). (Slika 11)

SLIKA 11: U kojoj meri ste vi lično zainteresovani za politiku?

Posle konstantnog porasta nezainteresovanosti za politiku, zainteresovanost je 2015. godine bar donekle porasla. (Slika 12)²

SLIKA 12: Koliko ste vi lično zainteresovani za politiku?

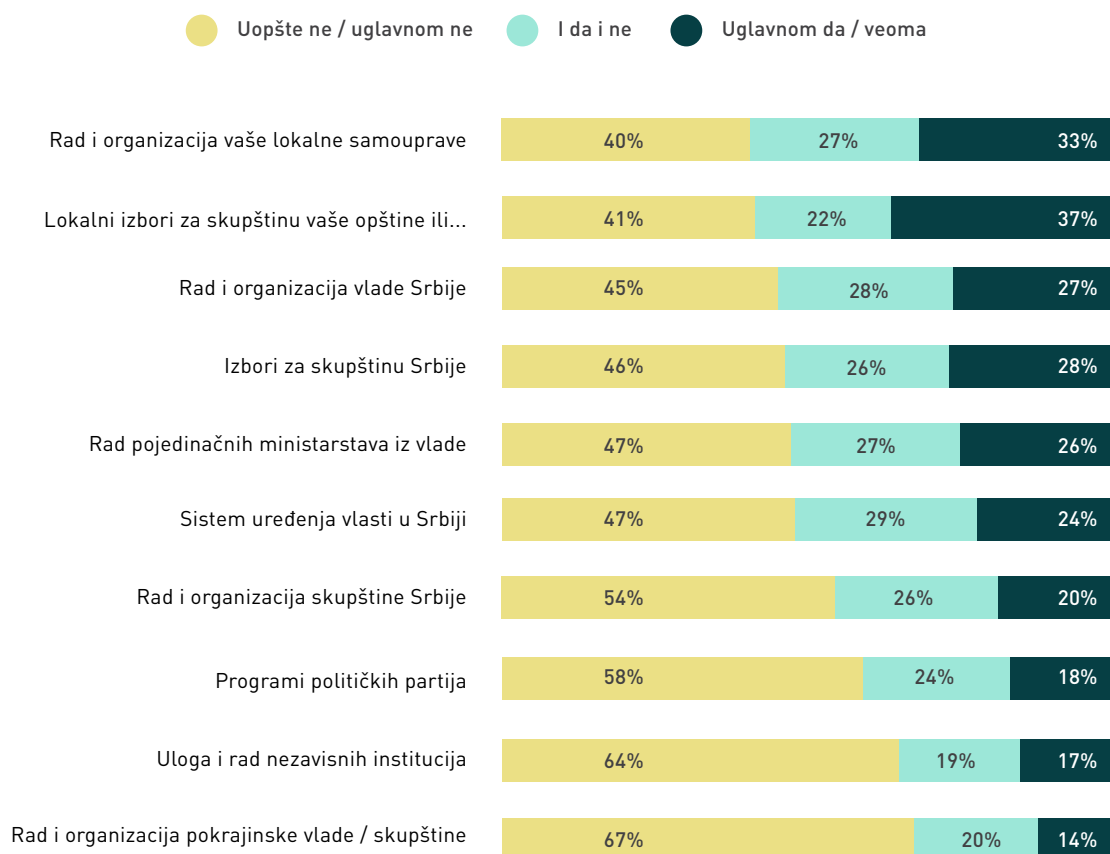
2 Izvor 2004, 2006, 2009: Ipsos istraživanja javnog mnjenja za Međunarodni republikanski institut (IRI)

Građani su najviše zainteresovani za izbore za skupštinu opštine u kojoj žive i za rad njihovih lokalnih samouprava, ali i za ove teme zainteresovano je tek oko trećine građana, odnosno nešto više kada su u pitanju lokalni izbori (37%). (Slika 13)

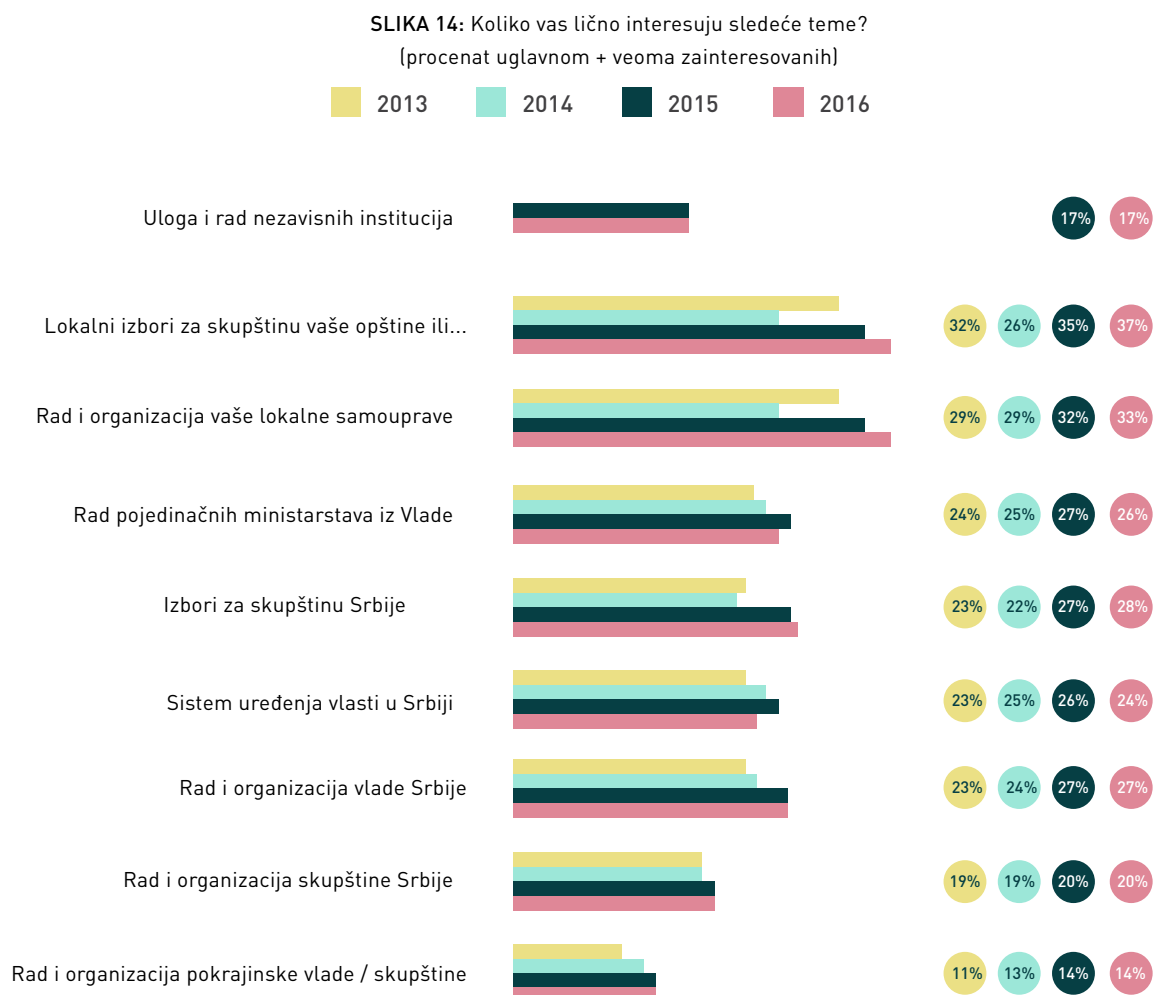
Građane najmanje interesuju teme vezane za rad i organizaciju Narodne skupštine Srbije (20%), programi političkih partija (18%) rad i organizaciju nezavisnih institucija (17%) i rad i organizaciju Vlade i Skupštine Vojvodine (14%) (Slika 13). Za rad i organizaciju Vlade i Skupštine Vojvodine zainteresovan je nešto veći procenat stanovnika Vojvodine, 26% (približno jednako kao i za rad Vlade Srbije).

Znatno manje od trećine građana, 27%, zainteresovano je za rad i organizaciju Vlade Srbije, rad pojedinačnih ministarstava, 26%, i sistem uređenja vlasti u Srbiji, 24%. (Slika 13)

SLIKA 13: Koliko vas interesuju sledeće teme...

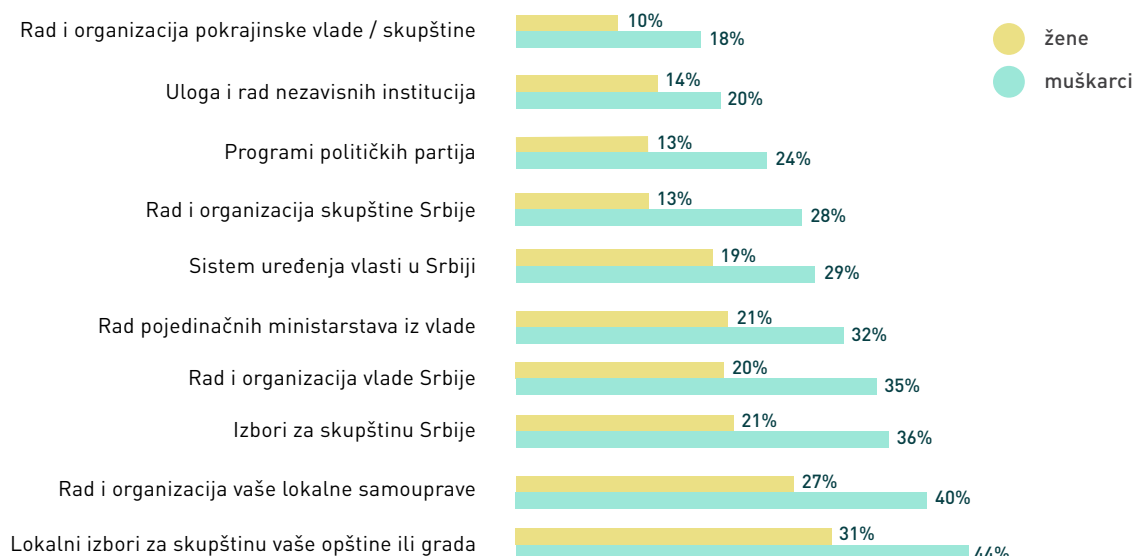
Iskazana zainteresovanost za pojedine političke teme ostala je na nivou prethodne godine. Ali zainteresovanost u poslednje dve godine pokazuje blagi trend porasta u odnosu na 2013. i 2014. (Slika 14)³

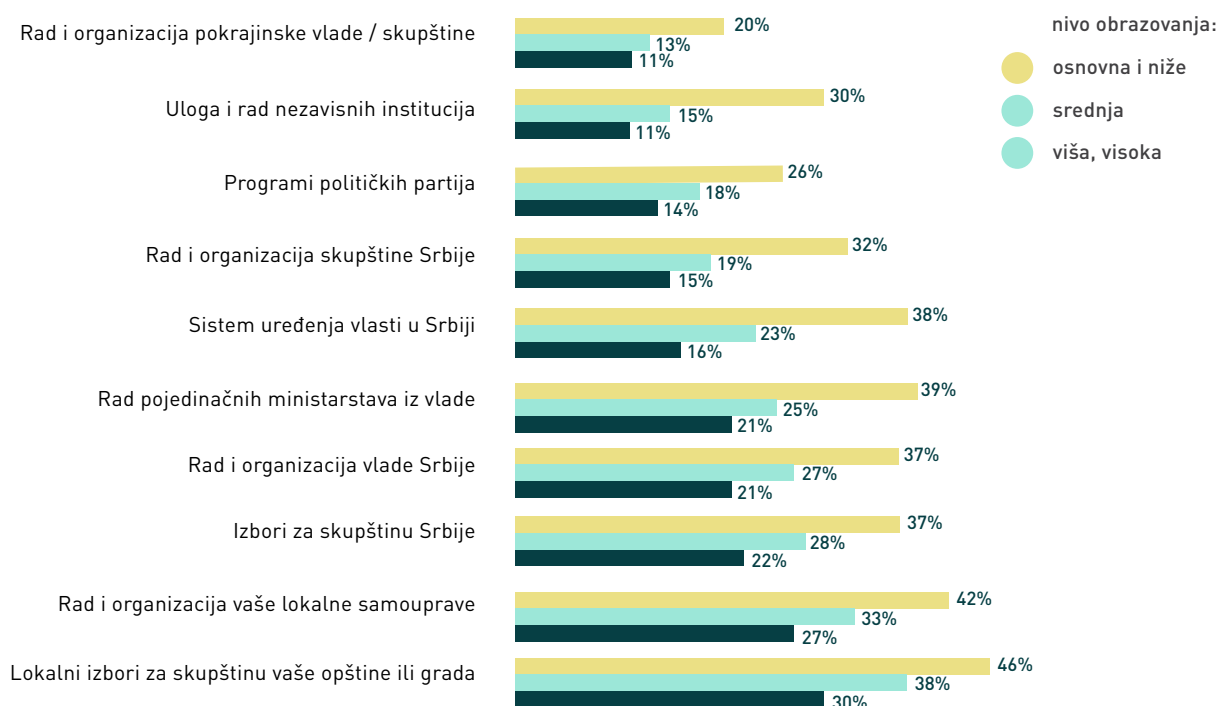
Kao i u slučaju informisanosti, tako i u slučaju zainteresovanosti za političke teme, upadljive su razlike između muškaraca i žena, građana sa različitim nivoom obrazovanja i godinama starosti. Žene su izrazile znatno manju zainteresovanost od muškaraca, a zainteresovanost raste sa višim obrazovanjem. Građani od 18 do 29 godina su izrazili najmanju zainteresovanost. (Slike 15, 16 i 17)

3 Povećana zainteresovanost za lokalne i republičke izbore koja je zabeležena 2015. godine najverovatnije se može dovesti u vezu sa čestim medijskim komentarima očekivanih lokalnih i pokrajinskih izbora i najavama raspisivanja vanrednih republičkih izbora 2016. Budući da je istraživanje 2016. sprovedeno 4 meseca posle izbora, zainteresovanost nije dalje rasla.

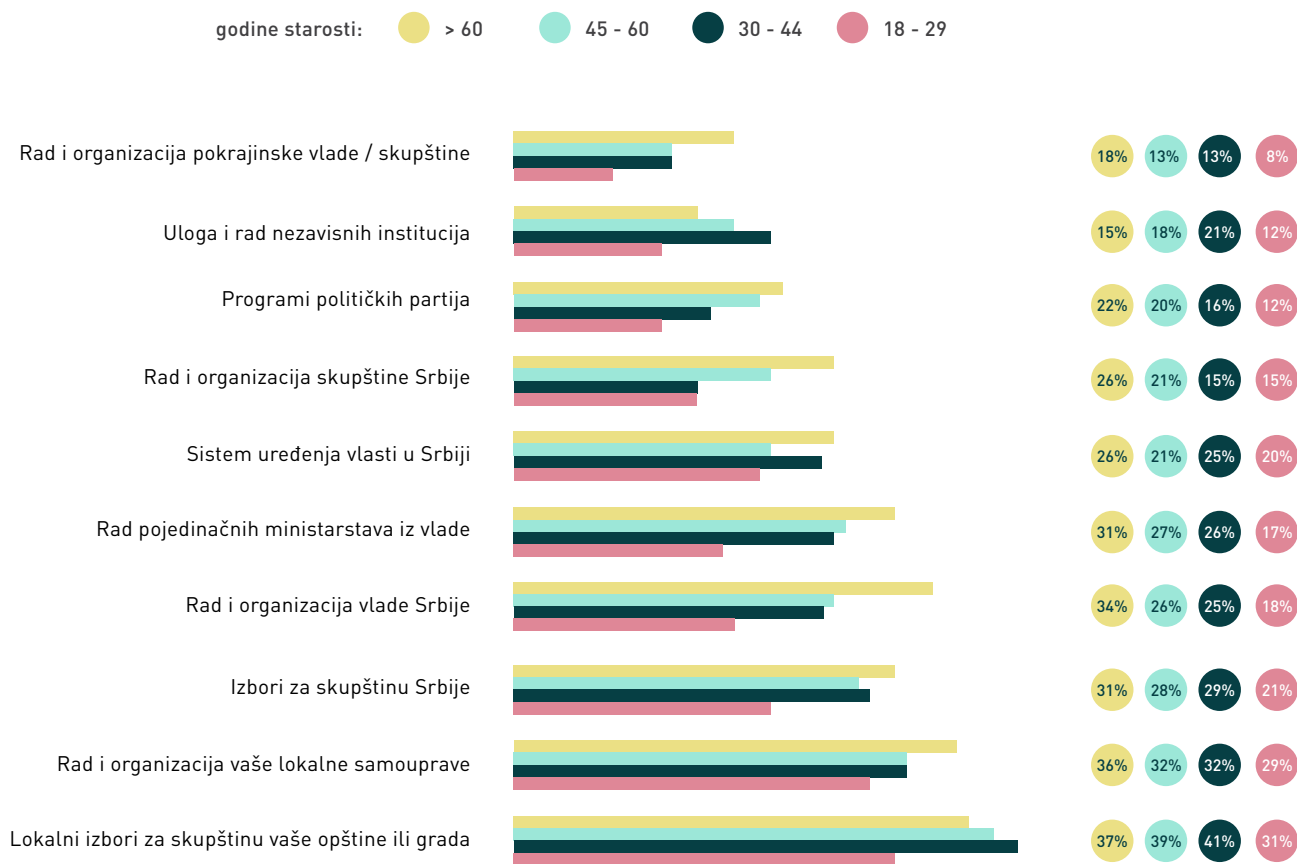
SLIKA 15: Koliko vas interesuju sledeće teme...
(procenat uglavnom + veoma zainteresovanih)

SLIKA 16: Koliko vas interesuju sledeće teme...
(procenat uglavnom + veoma zainteresovanih)

SLIKA 17: Koliko vas interesuju sledeće teme...
(procenat uglavnom + veoma zainteresovanih)

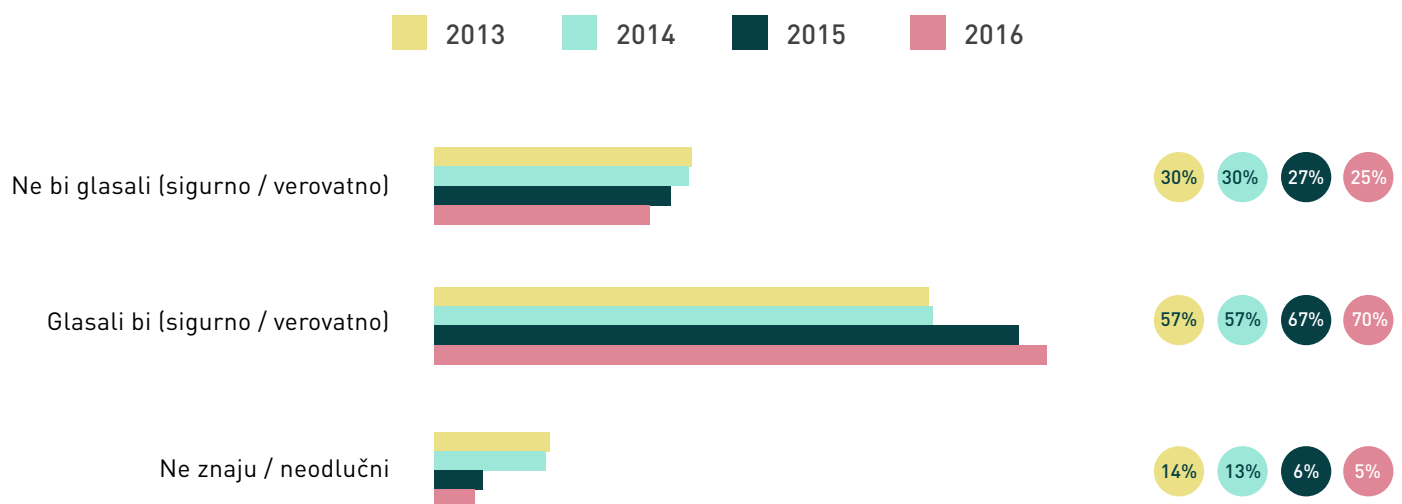

ANGAŽOVANOST I UČEŠĆE

Kada je u pitanju učešće građana u demokratskim procesima, izbori su i dalje jedina aktivnost u kojoj učestvuje većina građana. U drugim akcijama vezanim za rešavanje problema i donošenje odluka učestvuje znatno manji procenat građana, ali se nastavlja trend blagog porasta procenta građana koji su učestvovali u bar nekoj od akcija vezanih za politiku i donošenje odluka. Sa druge strane, dok učešće u pojedinim akcijama tek blago raste, ove godine je upadljivo porastao procenat građana koji izražavaju želju da utiču na odluke vlasti pre svega na lokalnom, ali i na nacionalnom nivou.

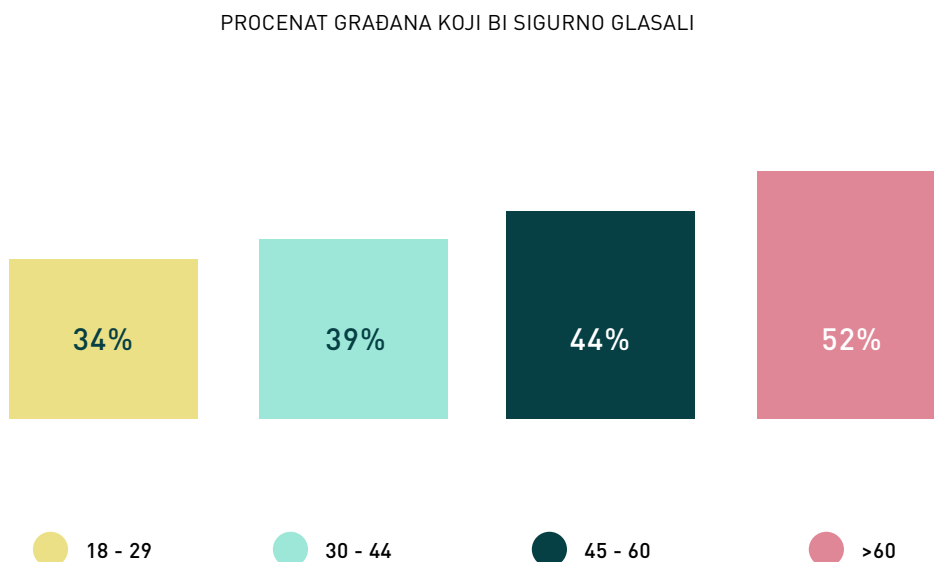
Većina građana, 70%, izjavila je da bi bar verovatno, ako ne sigurno glasala na izborima da su oni bili u vreme istraživanja. Procenat građana koji su saopštili da bi glasali na parlamentarnim izborima je donekle porastao (iako su izbori bili četiri meseca pre istraživanja). (Slika 18)

SLIKA 18: Da su izbori za Skupštinu Srbije ove nedelje, da li biste glasali na tim izborima?

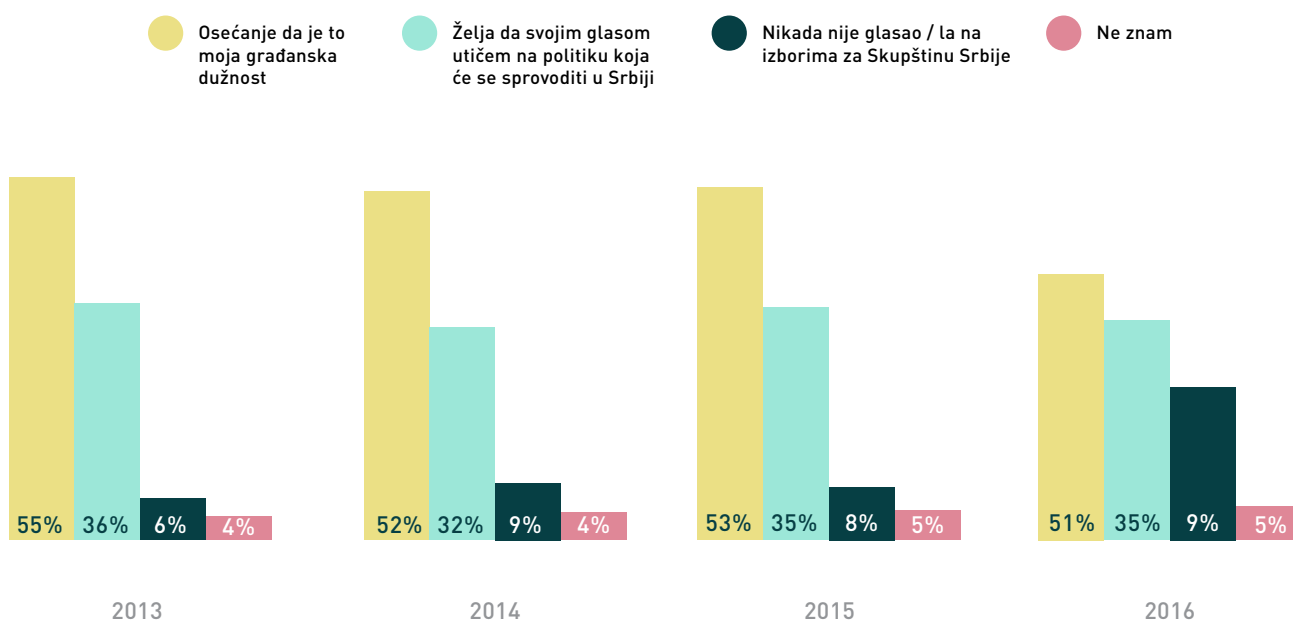
Sigurni birači su, kao i prethodnih godina, znatno češće stariji nego mlađi građani. Međugrađanima starijim od 60 godina 52% bi sigurno glasalo na izborima da su oni bili u vreme istraživanja, dok bi među biračima od 18 do 29 godina sigurno glasalo 34%. Uzevši u obzir da se oko 30% biračkog tela Srbije sastoji od građana starijih od 60 godina, a tek oko 18% od građana između 18 i 29 godina⁴ uticaj najstarijih građana na politički kurs zemlje postaje još očigledniji. (Slika 19)

SLIKA 19: Da su izbori za Skupštinu Srbije ove nedelje, da li biste glasali na tim izborima?

Kao i prethodnih godina, znatno veći procenat građana izlazi na izbore zato što to smatra svojom građanskom dužnošću (51%), nego što glasa u želji (očekivanju) da utiče na politiku koja se sprovodi u Srbiji (35%). (Slika 20)

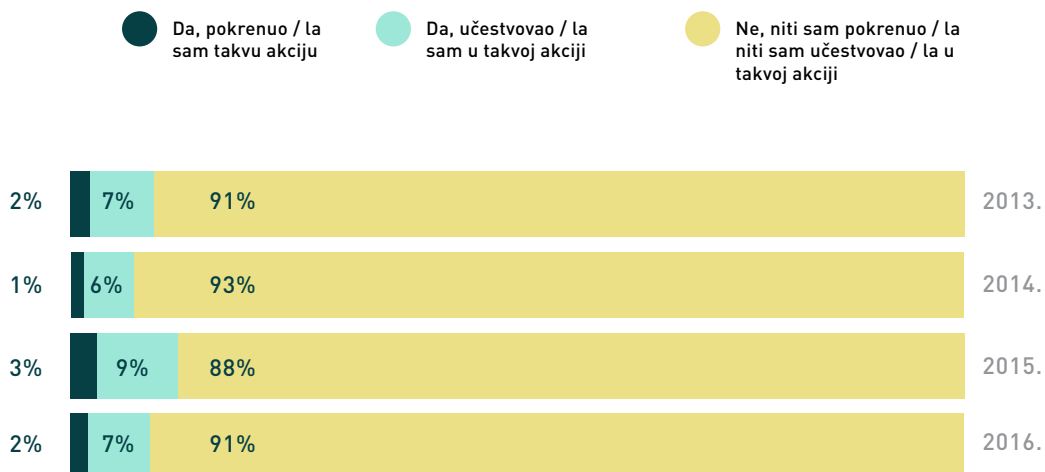
SLIKA 20: Šta je najčešće bio vaš prvenstveni razlog ili motiv da glasate na izborima za skupštinu Srbije

4 Prema popisu stanovništva Srbije iz 2011. godine.

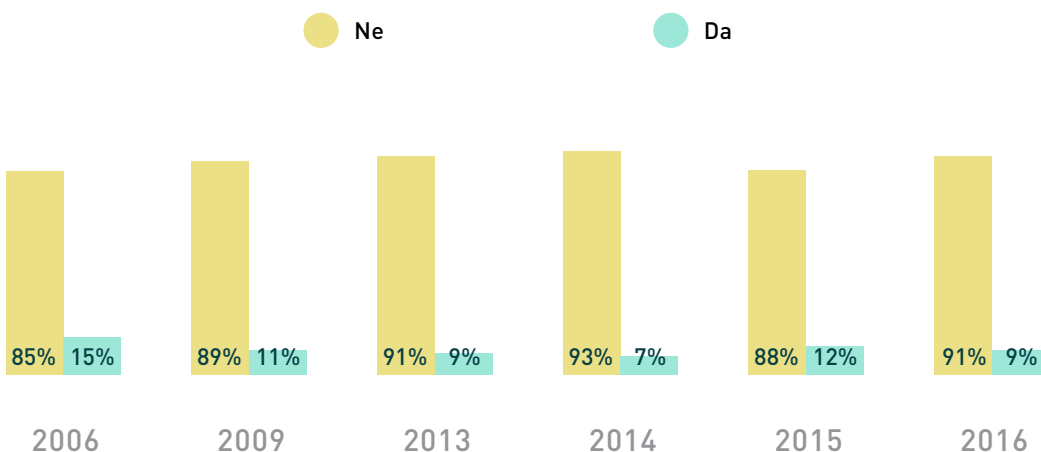
U inicijativama vezanim za rešavanje nekog problema u svojoj lokalnoj zajednici i dalje učestvuje mali procenat građana, a posle blagog porasta 2015. godine, procenat učešća se ponovo smanjio. (Slika 21)

SLIKA 21: Da li ste u poslednjih godinu dana preduzeli ili aktivno učestvovali u bilo kakvoj inicijativi vezanoj za rešavanje nekog problema u vašoj lokalnoj zajednici

Posle blagog, ali sistematskog trenda smanjivanja procenata građana koji su učestvovali u nekoj inicijativi za rešavanje nekog konkretnog problema u lokalnoj zajednici, procenat učešća je 2015. porastao za 5%, ali se ove godine ponovo smanjio. (Slika 22)⁵

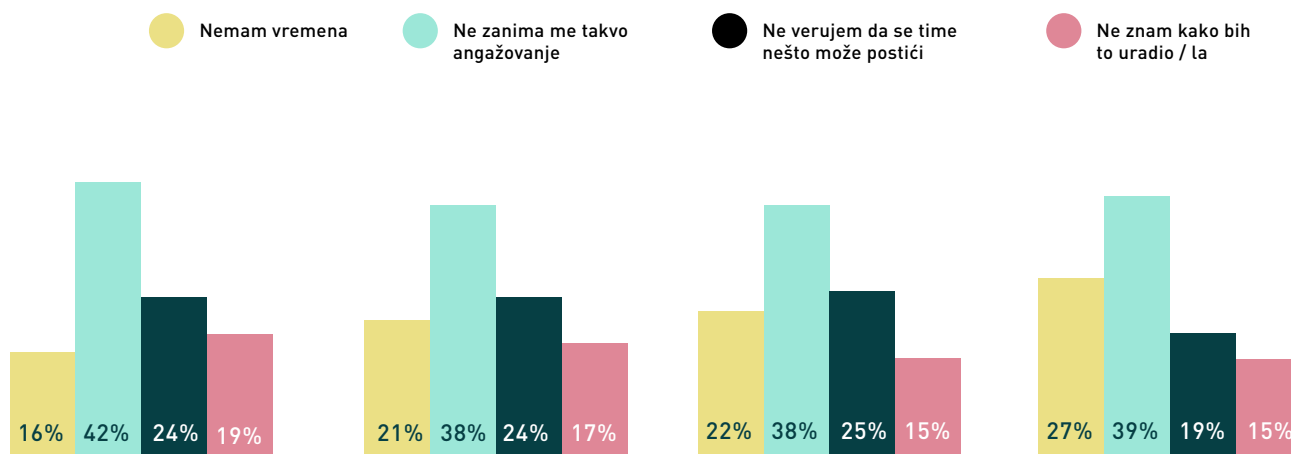
SLIKA 22: Da li ste u poslednjih godinu dana sami preduzeli ili aktivno učestvovali u bilo kakvoj akciji ili inicijativi vezanoj za rešavanje nekog problema u vašoj lokalnoj zajednici?

5 Izvor 2006 i 2009: Istraživanje javnog mnjenja, Ipsos Strategic Marketing za Institut za održive zajednice (ISC) i USAID

Kao i prethodnih godina, kao najčešći razlog za neučesće građani navode nezainteresovanost, 39%, a zatim i nedostatak vremena (27%). U odnosu na prethodne godine, smanjio se procenat građana koji kao razlog navode nepoverenje da se takvim angažmanom nešto može postići. Sa druge strane, procenat građana koji kao razlog navode da nemaju vremena, sistematski se uvećava od 2013. godine. Procenat građana koji su kao razlog naveli da ne znaju kako to da učine, blago se, ali sistematski, smanjivao od 2013. godine, ali je ove godine ostao na prošlogodišnjem nivou (15%). (Slika 23)

SLIKA 23: Šta je glavni razlog što niste bili učesnik ili pokretač neke akcije
(odgovori građana koji nisu učestvovali ni u jednoj akciji)

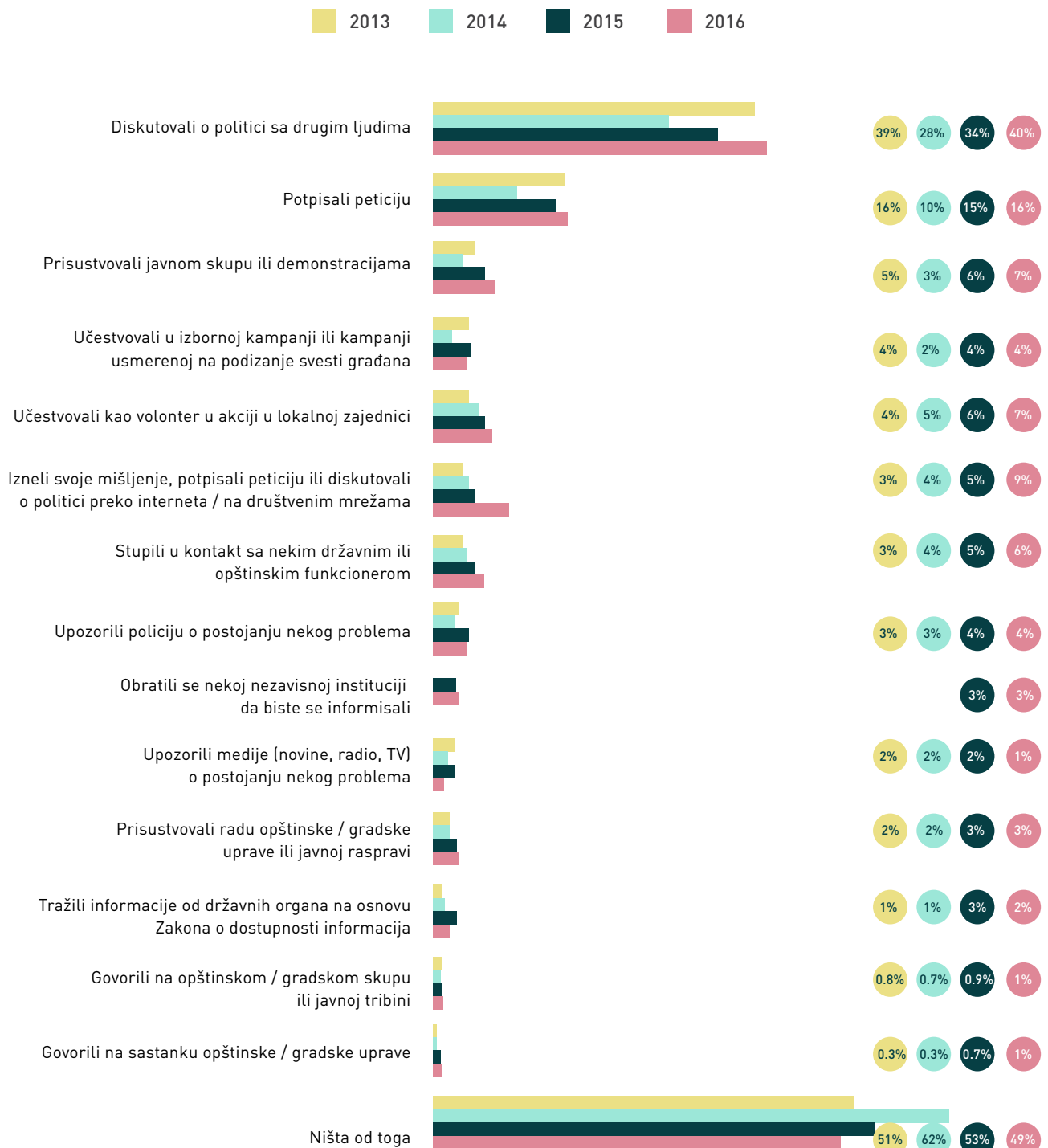
Sa druge strane, kao i prethodnih godina, znatno veći procenat građana izjavio je da je učestvovao bar u nekoj konkretnoj akciji kada one uključuju i šire inicijative i akcije vezane za politiku i donošenje odluka, pored inicijativa ili akcija vezanih za rešavanje konkretnih problema u lokalnoj zajednici. U odnosu na prethodnu godinu,⁶ procenat učešća se ponovo donekle povećao tako da se blagi trend porasta učešća građana nastavlja. (Slika 24)

Kao i prethodnih godina, akcija u kojoj su građani najčešće učestvovali bilo je diskutovanje o politici sa drugim ljudima. U odnosu na prethodnu godinu procenat građana koji su naveli da su diskutovali o politici je porastao i zapravo čini glavni izvor ukupnog prosečnog povećanja građanskog angažmana u odnosu na prethodnu godinu. Ove godine tu akciju je navelo 40% građana, tako da je uočljiv trend porasta procenata građana koji diskutuju o politici sa drugim ljudima (2013. 39%, 2014. 28%, 2015. 34%).

6 Poređenjem istih 13 akcija koje su bile navedene i prethodnih godina, odnosno u sva četiri istraživanja.

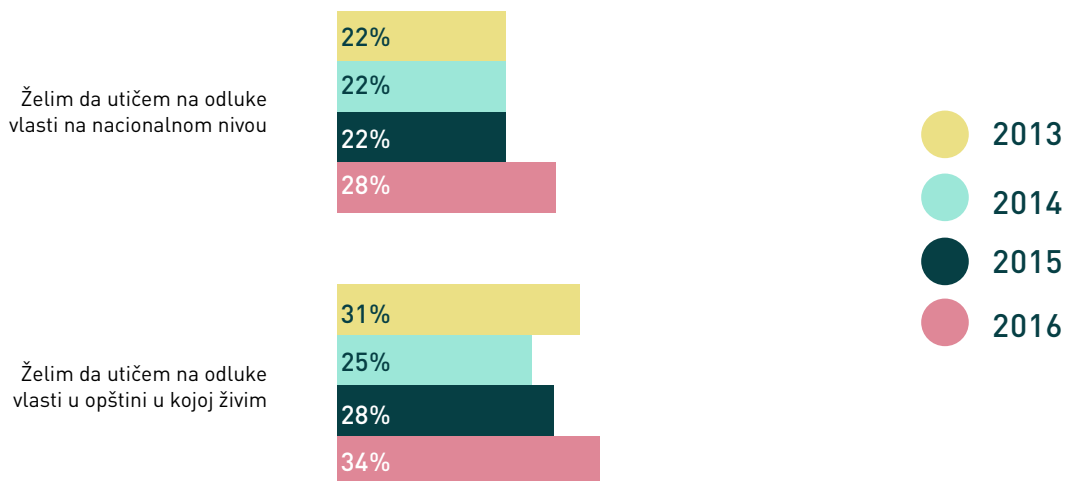
Ako se izuzme diskutovanje o politici, ove godine je, kao i prethodne, 29% građana saopštilo da je učestvovalo bar u jednoj od navedenih 13 akcija (nešto više nego i 2014. kada je to bilo 21%), ali se sa diskutovanjem o politici ovaj procenat povećao sa 47% prethodne godine, na 51% ove godine (2013. 49%, 2014. 38%, 2015. 47%). (Slika 24)

SLIKA 24: Da li ste u poslednje 2-3 godine preduzeli neku od sledećih aktivnosti?

Sa druge strane, procenat građana koji su izjavili da žele da utiču na odluke vlasti na nacionalnom i na lokalnom nivou je uočljivo porastao u odnosu na prethodne godine. Procenat građana koji su izjavili da žele da utiču na odluke vlasti na nacionalnom nivou stabilno je tokom tri godine bio na 22%, dok je ove godine prvi put skočio na 28%. Procenat građana koji su izjavili da žele da utiču na odluke vlasti na lokalnom nivou, posle pada 2014. u odnosu na 2013. godinu, ove godine nastavlja da raste u još većem procentu nego prethodne. (Slika 26)

SLIKA 26: slaže se (uglavnom + u potpunosti)

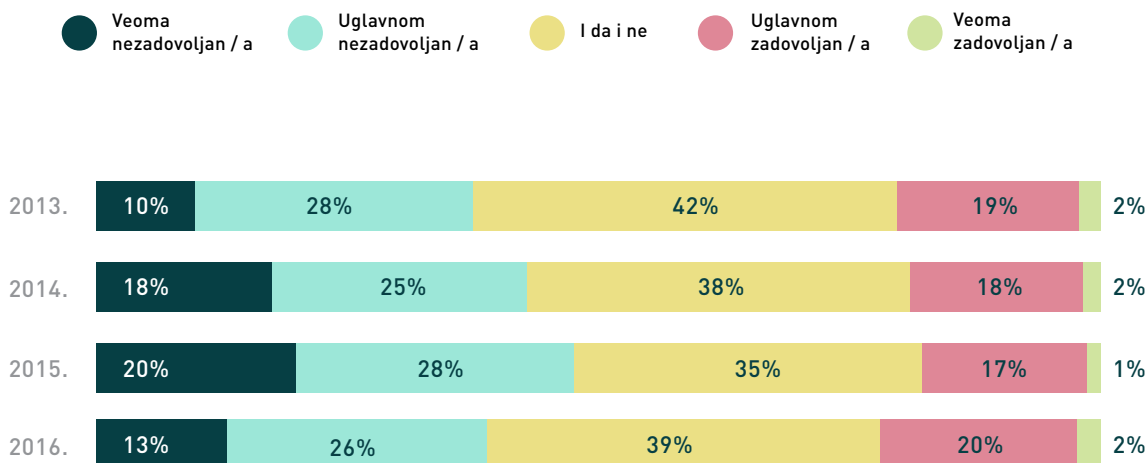
ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE I POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽOVANJA

ZADOVOLJSTVO RADOM SKUPŠTINE I VLADE

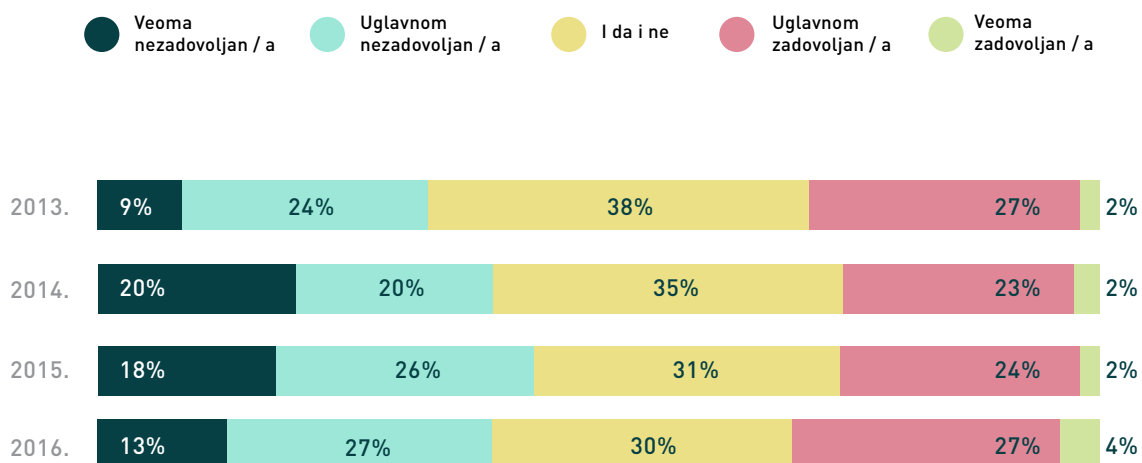
Posle konstituisanja novog saziva Narodne skupštine Srbije i nove Vlade Srbije,⁷ zadovoljstvo radom Skupštine, odnosno očekivanja od Vlade su nešto bolja nego što je bilo zadovoljstvo radom Skupštine i Vlade prethodnih godina. Međutim, još uvek je veći procenat negativnih nego pozitivnih stavova kako prema radu Skupštine u novom sazivu, tako i novoj Vladi. (Slike 27 i 28)

⁷ Skupština Srbije je formirana nešto manje od 4 meseca pre istraživanja, ali je zbog letnje pauze imala mali broj zasedanja, a Vlada Srbije u avgustu, nešto manje od 2 meseca pre sprovođenja istraživanja.

SLIKA 27: Uopšteno gledano, koliko ste zadovoljni ili nezadovoljni radom Skupštine Srbije u sadašnjem sazivu (%)

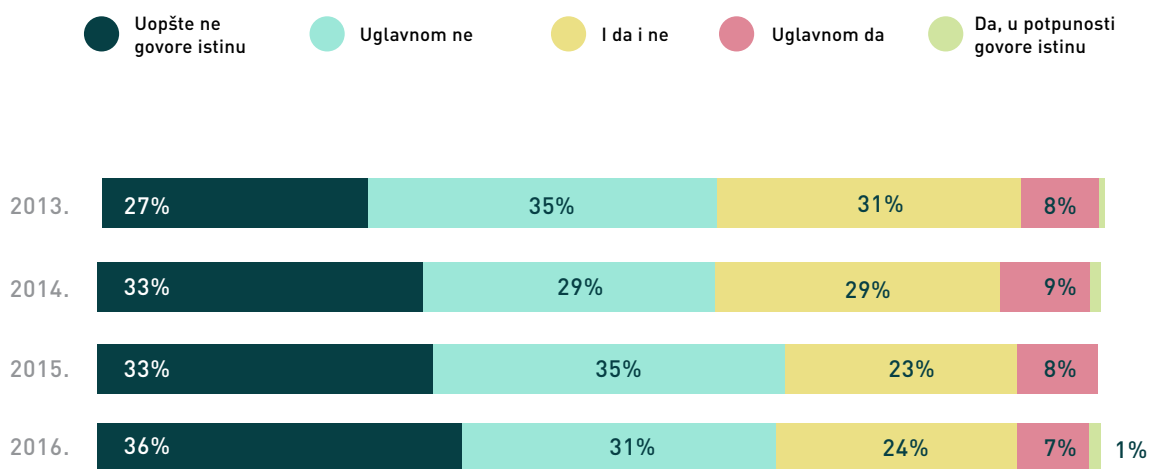
SLIKA 28: Uopšteno gledano, koliko ste zadovoljni ili nezadovoljni radom Vlade Srbije u sadašnjem sazivu?
2016: Kakva su vaša očekivanja, koliko će nova Vlada uspeti da unapredi stanje u zemlji i poboljša život građana? (%)

Opšte poverenje građana u političare i poverenje da poslanici u Skupštini zastupaju interese građana je i dalje veoma nisko. Ipak, u odnosu na prethodne godine, poverenje u poslanike je donekle poraslo.

Čak 67% građana smatra da političari građanima ne govore istinu (uopšte ne, ili uglavnom ne), a procenat građana koji misle da političari uopšte ne govore istinu pokazuje stalni trend porasta u poslednje četiri godine. (Slika 29)

SLIKA 29: Koliko verujete da političari u Srbiji govore istinu građanima

Većina građana smatra da poslanici u Skupštini ne zastupaju interese građana, odnosno ne vrše funkciju za koju su izabrani, ali u odnosu na prethodne godine stavovi su postali nešto pozitivniji. Budući da je rad poslanika u Skupštini ocenjivan u veoma kratkom vremenu pošto je Skupština formirana, ove promene stavova svakako se pre odnose na očekivanja, nego ocene opaženih rezultata njihovog rada. Pozitivni stavovi prema poslanicima u najvećoj meri su zastupljeni među građanima koji podržavaju stranke na vlasti.

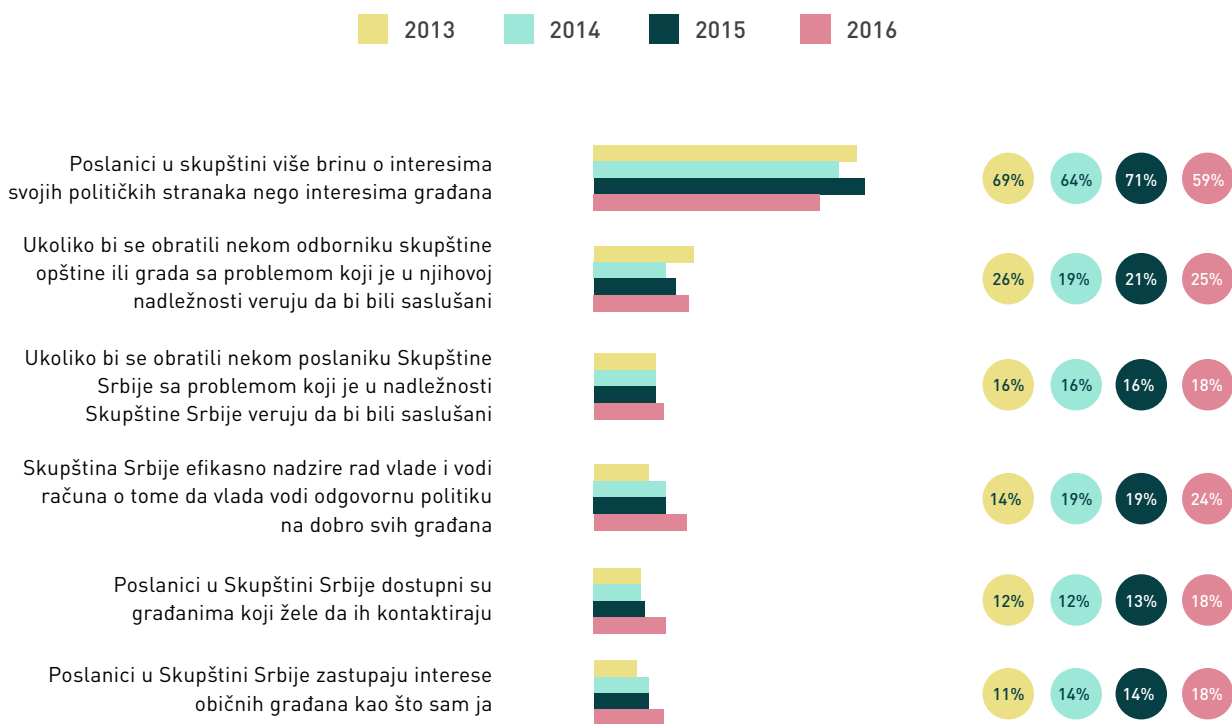
Većina građana, 59%, očekuje da će poslanici u Skupštini Srbije više brinuti o interesima svojih političkih stranaka, nego o interesima građana, a samo 18% se ne slaže sa tim mišljenjem (Slika 30). To je ujedno i najveća pozitivna promena u pogledu stavova prema radu poslanika u Skupštini, budući da je to mišljenje 2015. zastupalo 71% građana. Ali to mišljenje uglavnom je zastupljeno među građanima koji podržavaju stranke na vlasti.

Sa druge strane, samo 18% smatra da će poslanici u Skupštini Srbije zastupati interese običnih građana, ali je i taj procenat je u odnosu na prethodnu godinu porastao za 4% (2013. godine 11%, 2014. i 2015. godine 14%).

Svaki četvrti građanin, 24%, smatra da će Skupština efikasno nadzirati rad Vlade vodeći računa da Vlada vodi politiku na dobro svih građana i taj procenat je u odnosu na prethodnu godinu porastao za 5% (2013. 14%, 2014. i 2015. godine 19%). (Slika 30)

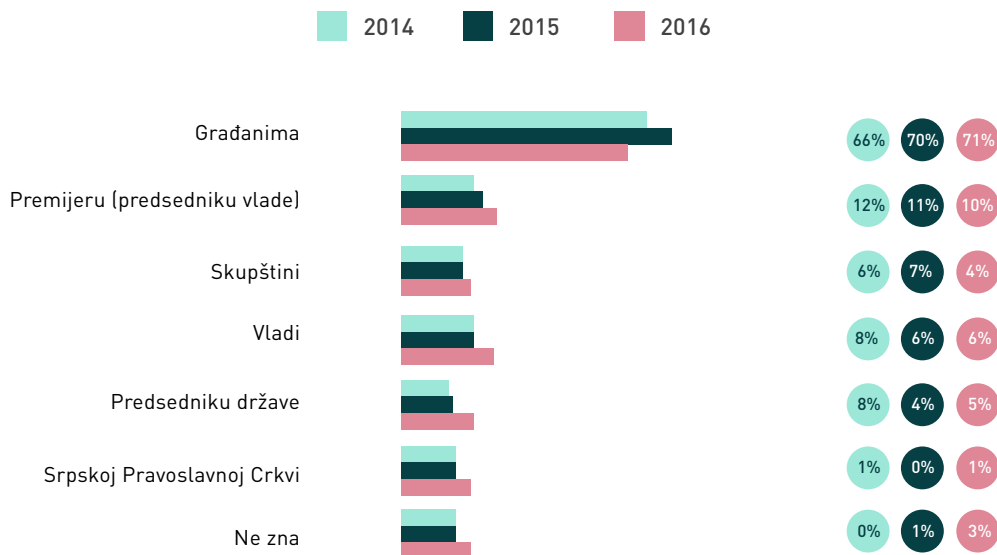
Svaki četvrti građanin veruje da bi ih odbornik skupštine njihove opštine saslušao ukoliko bi mu se obratili, što je takođe u blagom porastu u odnosu na ranije godine (2013. 26%, 2014. 19%, 2015. 21%). **Samo 18% veruje da bi ih saslušao poslanik Skupštine Srbije** (2013, 2014. i 2015. 16%). (Slika 30)

SLIKA 30: Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima o Skupštini Srbije i lokalnim samoupravama i sadašnjem sazivu?
SLAŽE SE (UGLAVNOM + U POTPUNOSTI)

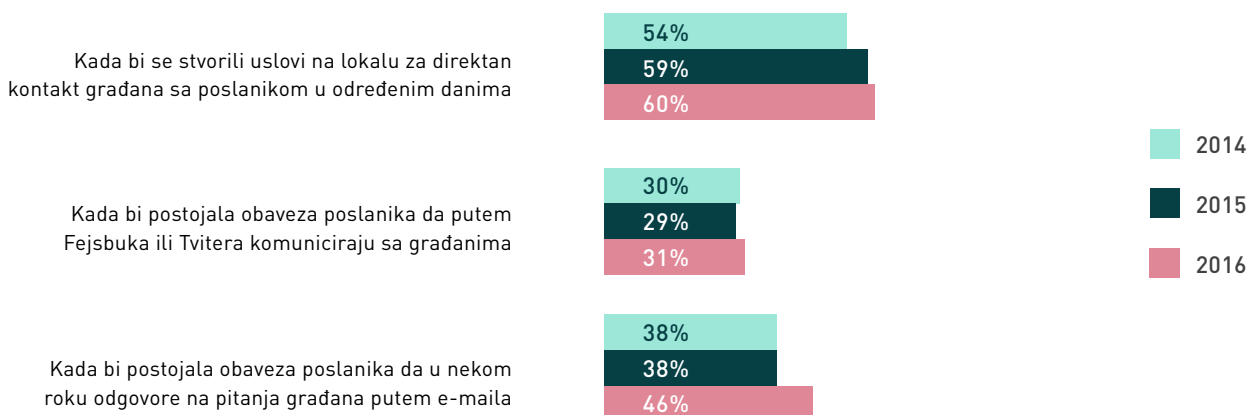
Većina građana, 71%, smatra da političari, za način na koji obavljaju svoju funkciju i za ono što govore, račun pre svega treba da polažu građanima (5% više u odnosu na 2014.). (Slika 31)

SLIKA 31: Kome po vašem mišljenju političari na prvom mestu treba da polažu račun za to kako obavljaju svoju funkciju i šta govore?

Građani veruju da bi uspostavljanje obaveze poslanika da komuniciraju sa građanima doprinelo njihovoj većoj odgovornosti u odnosu na građane. Iako, kao i prethodnih godina, najveći procenat građana, 60%, smatra da bi većoj odgovornosti poslanika doprinelo stvaranje uslova za direktan kontakt građana sa poslanikom/com, **upadljivo raste procenat onih koji smatraju da bi tome doprinelo i uspostavljanje obaveze poslanika da odgovaraju na pitanja građana putem e-maila (sa 38% na 46%).** Blizu trećine građana smatra da bi poslanici trebalo da imaju obavezu i da sa građanima komuniciraju preko društvenih mreža. (Slika 32)

SLIKA 32: U kojoj meri bi po vašem mišljenju sledeće stavke doprinele da poslanici budu odgovorniji prema građanima (DOPRINELE BI PRILIČNO + MNOGO)

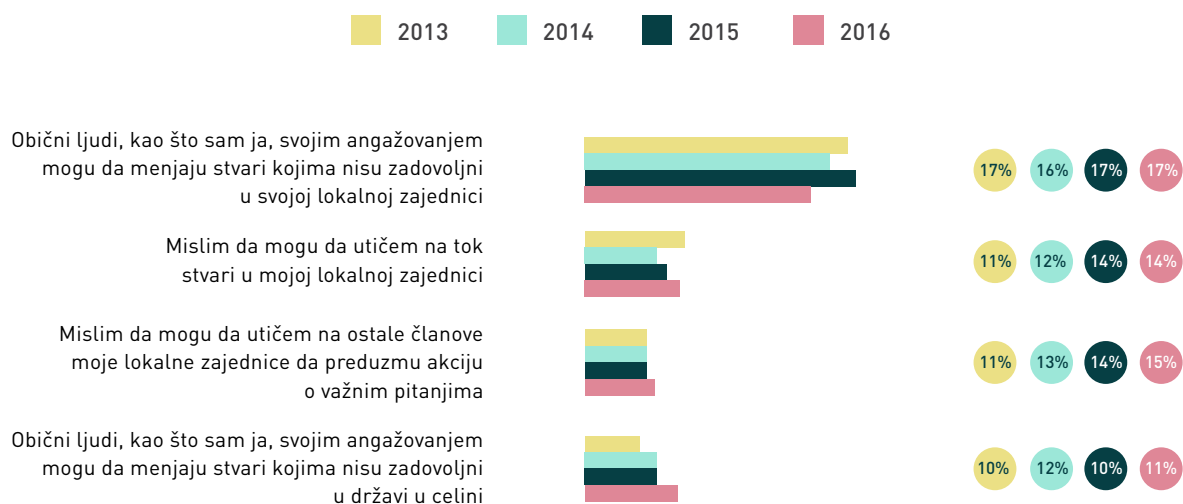

POVERENJE U EFIKASNOST GRAĐANSKOG ANGAŽOVANJA I SPREMNOST NA UČEŠĆE

Entuzijazam građana da se stvari mogu menjati građanskim učešćem kao i spremnost građana da učestvuju u akcijama ostali su na nivou prošle godine.

Mali procenat građana načelno veruje da obični ljudi svojim angažmanom mogu da utiču na odluke vlasti i menjaju stvari kojima nisu zadovoljni, i ta slika se uglavnom nije promenila u odnosu na prethodne godine. Samo 17% građana načelno veruje da svojim angažovanjem može da menja stvari kojima nisu zadovoljni u svojoj lokalnoj zajednici, a 11% da može da menja stvari u državi. Blagi pozitivni pomaci javljaju se u pogledu doživljaja mogućnosti sopstvenog uticaja na tok stvari i druge ljude u lokalnoj svojoj zajednici. (Slika 33)

SLIKA 33: Koliko se slažete ili ne slažete sa sledećim stavovima
SLAŽE SE (UGLAVNOM + U POTPUNOSTI)

Slika poverenja u efikasnost građanskog učešća, kao i prethodnih godine, donekle se ipak menja kada građani ocenjuju meru u kojoj konkretne akcije građana mogu da utiču na promene. Većina građana veruje da bar jedna od akcija može da dovede do promena.

Većina građana (67%) veruje da bar jednom od 9 navedenih akcija obični građani mogu da utiču na promene stvari, i taj procenat se nije promenio u odnosu na prethodnu godinu (65% 2013. godine, 71% 2014, 67% 2015.). Sa druge strane, kao i prethodne godine, samo 23% veruje u efikasnost većine (5 i više) od devet navedenih akcija (22% 2013, 30% 2014, 23% 2015.).

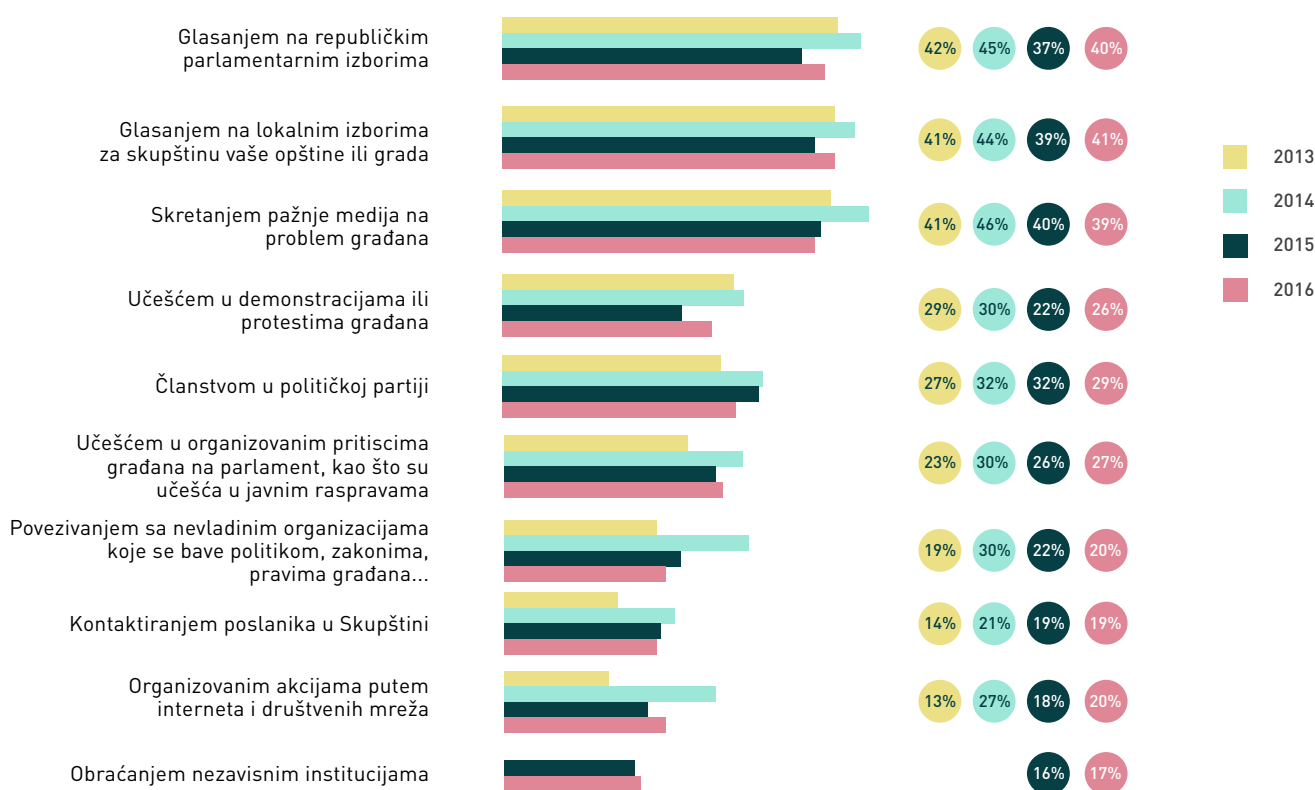
Poverenje u efikasnost pojedinih akcija varira nesistematski od godine do godine, ali je redosled akcija po očekivanoj efikasnosti uglavnom stabilan.

Kao i prethodnih godina, građani najviše veruju da na promene stvari u državi mogu da utiču glasanjem na lokalnim izborima (41%) i republičkim izborima (40%) i skretanjem pažnje medija na probleme građana (39%). (Slika 34)

Znatno manji procenat građana veruje da na promene može da utiče članstvom u političkoj stranci (29%), demonstracijama i protestima (26%), učešćem u javnim raspravama i potpisivanjem peticija (27%).

Građani najmanje veruju da na promene mogu da utiču obraćanjem nezavisnim institucijama (17%) i kontaktiranjem poslanika u Skupštini (19%), a tek svaki peti veruje da se to može postići organizovanim akcijama putem interneta i društvenih mreža i povezivanjem sa nevladinim organizacijama. (Slika 34)

SLIKA 34: Koliko svakom od sledećih akcija možete da utičete na promenu stvari za koje smatrate da ih treba menjati u našoj državi?
MOŽE DA UTIČE NA PROMENE (PRILIČNO + MNOGO)

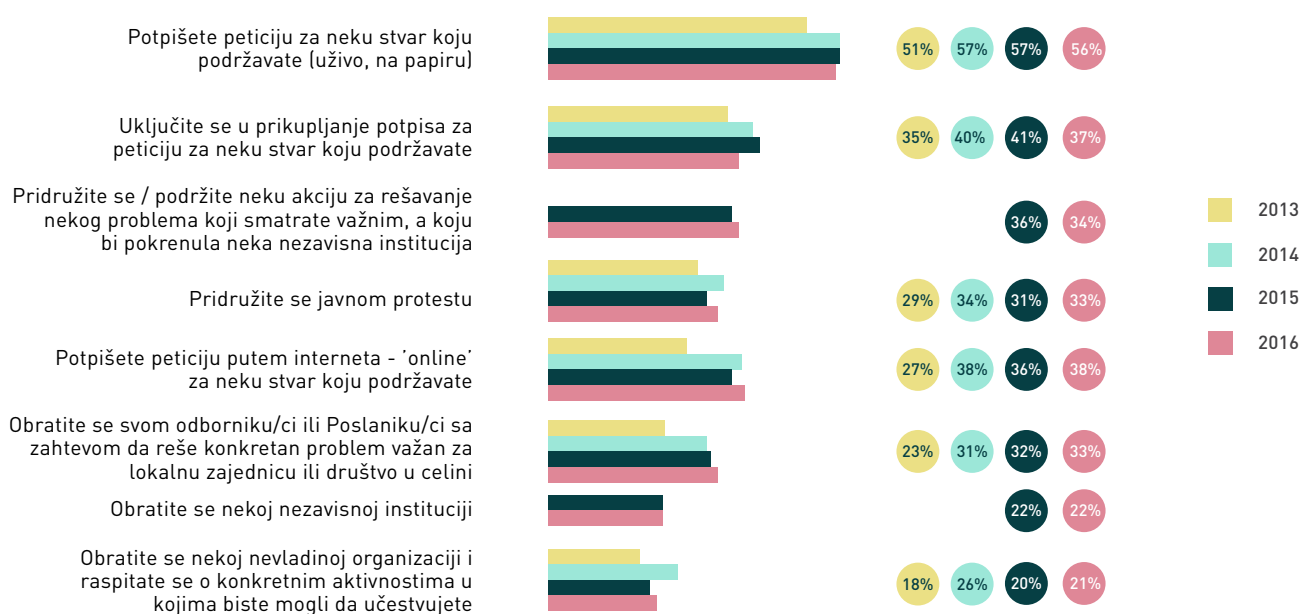
Kao i prethodnih godina, građani su izrazili znatno veću spremnost za učešće u akcijama za promene stvari u državi i njihovoj lokalnoj zajednici nego što su stvarno bili angažovani ili izrazili poverenje da te akcije mogu zaista dovesti do promena.

Izražena spremnost na učešće je uglavnom ostala na nivou prethodne dve godine, nešto višem nego 2013. godine. Kao i prethodne godine 66% građana je izrazilo spremnost da učestvuje bar u jednoj od šest navedenih akcija, ali je 28% građana izrazilo spremnost da učestvuje bar u 4 od 6 akcija (2013. 23%, 2014. 30%, 2015. 29%).

Kao i prethodnih godina, jedina aktivnost za koju je većina građana izrazila spremnost na učešće (pored glasanja na izborima) je potpisivanje peticije - uživo (56%). Znatno manji procenat građana izrazilo je spremnost da peticiju potpiše „online“ (38%), a trećina da se pridruži javnom protestu, ili da se obrati svom odborniku/ci ili poslaniku/ci (33%). Građani su najmanje spremni da se obrate nekoj organizaciji civilnog društva i raspitaju se o konkretnim akcijama u kojima bi mogli da učestvuju (21%). (Slika 35)

Najzad, ove godine je po drugi put ispitana i spremnost građana da podrže neku akciju za rešavanje koju bi pokrenula neka nezavisna institucija, kao i spremnost da se sami obrate nekoj nezavisnoj instituciji. Oko trećine građana (32%) izrazilo je spremnost da podrži akciju koju bi pokrenula neka nezavisna institucija, ali znatno manje, 22%, je izrazilo spremnost da se sami obrate nekoj nezavisnoj instituciji. (Slika 35)

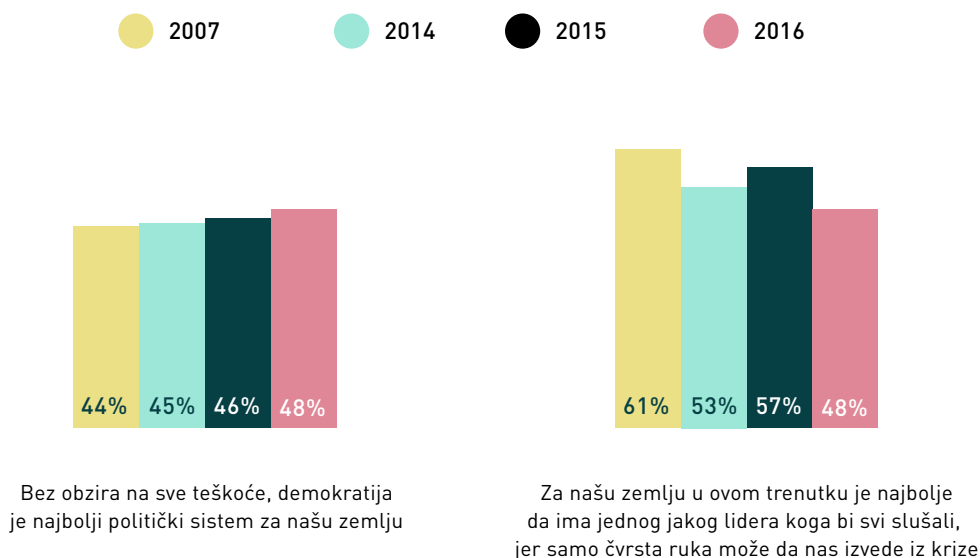
SLIKA 35: Koliko ste vi lično spremni da...?
SPREMNI SU (UGLAVNOM + U POTPUNOSTI)

Najzad, opšte poverenje u demokratiju kao politički sistem pokazuje trend blagog porasta. Posebno je upadljiv pad procenta građana koji smatraju da je u ovom trenutku za Srbiju najbolje da ima jednog jakog lidera koga bi svi slušali, jer nas samo „čvrsta“ ruka može izvući iz krize. ⁸ (Slika 36)

Blizu polovine (48%) građana se slaže da je demokratija najbolji politički sistem za našu zemlju, a isto toliko i da je u ovom trenutku za našu zemlju najbolje da ima jednog jakog lidera koga bi svi slušali, jer nas samo „čvrsta ruka“ može izvući iz krize (Slika 36). Samo 18% građana nedvosmisleno podržava demokratiju (smatra da je demokratija za nas najbolji politički sistem i ne slaže se sa stavom da nas samo čvrsta ruka može izvesti iz krize), ali je nešto manje onih koji nedvosmisleno podržavaju vladavinu „čvrste ruke“, 14% (ne slažu se da je demokratija za nas najbolji sistem, a slažu se da je za nas najbolje da imamo jednog jakog lidera koga bi svi slušali). Najzad, 22% građana istovremeno podržava i demokratiju kao najbolji politički sistem i ideju da nas u ovom trenutku samo jedan jak lider koga bi svi slušali, odnosno „čvrsta ruka“, može izvući iz krize, a 6% se ne slaže ni sa jednim stavom. Ostali su neodlučni bar u pogledu jednog, ili oba stava (40%).

SLIKA 36: Koliko se slažete sa sledećim stavovima?

Demokratiju kao najbolji politički sistem za nas više podržavaju građani srednjih generacija, 30 do 44 godine (54%) i 45 do 60 godina (50%), nego najmlađi i najstariji građani (44% i 45%). Podrška demokratiji znatno je veća kod građana višeg obrazovanja: 36% građana sa najnižim obrazovanjem, a 58% građana sa višim i visokim obrazovanjem smatra da je demokratija za nas najbolji sistem. (Slika 37)

SLIKA 37: Bez obzira na sve teškoće, demokratija je najbolji politički sistem za našu zemlju (SLAŽE SE)

Kada je u pitanju podrška vladavini „čvrste ruke“, ona sistematski raste sa godinama starosti: samo 33% građana 18 do 39 godina se slaže da nas u ovom trenutku iz krize može izvući samo „čvrsta ruka“, sa tim se slaže 65% najstarijih građana. Vladavinu čvrste ruke u najvećoj meri podržavaju građani najnižeg obrazovanja (60%), a znatno manje građani srednjeg i višeg obrazovanja (46% i 38%). (Slika 38)

SLIKA 38: U ovom trenutku za našu zemlju je najbolje da ima jednog jakog lidera koga bi svi slušali, jer nas jedino čvrsta ruka može izvući iz krize (SLAŽE SE)

